

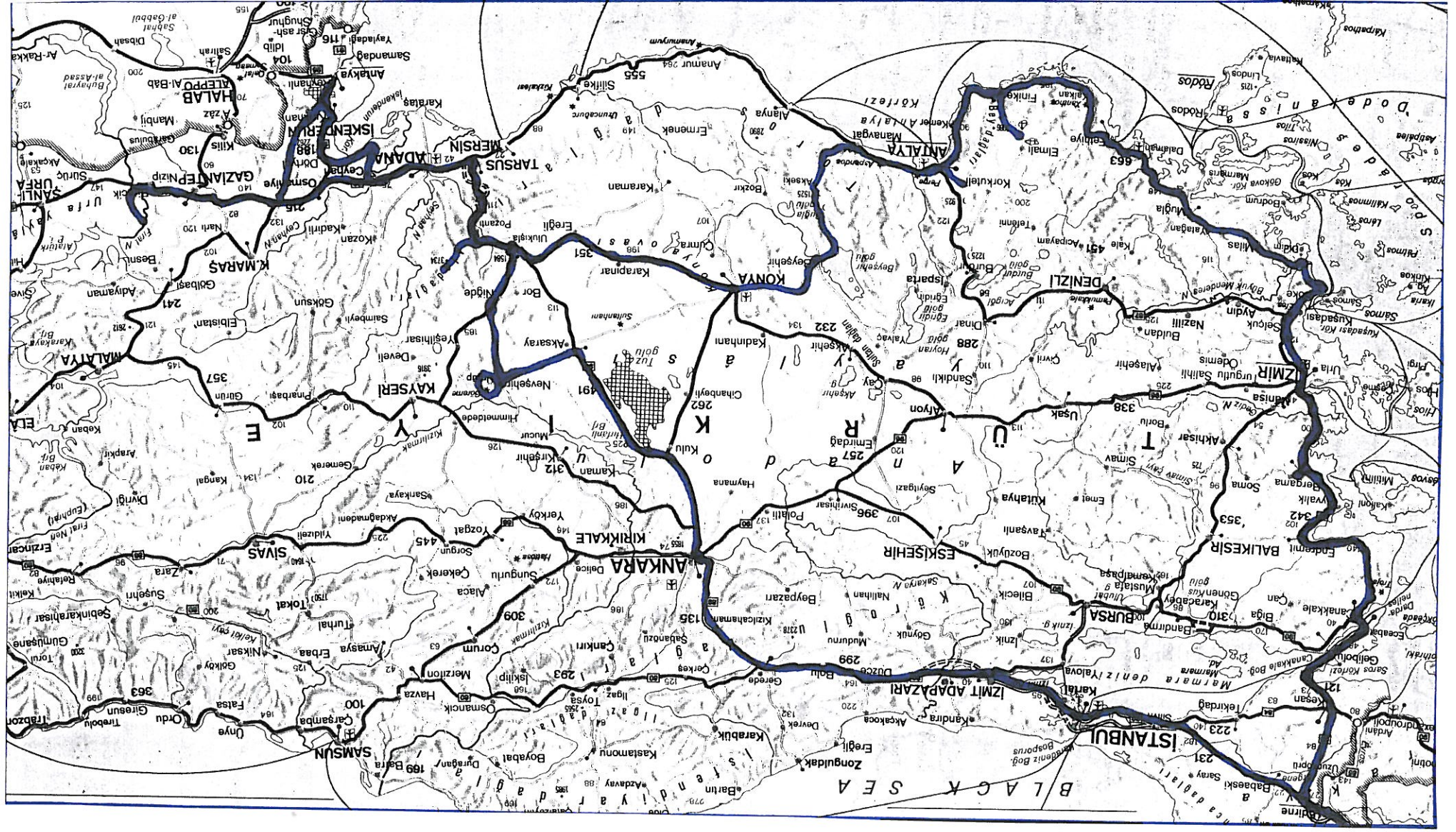
TURECKO 2004

Materiál pro účastníky speciální exkurze katedry botaniky PFFUK

Sarcopoterium spinosum (L.) Sp.

Luboš D. Hroudá
Věra J. Hroudová
Karel E. Prach j.h.

Turecko letem světem

Geografie a klimatické podmínky

Turecko se rozkládá v jihovýchodní Asii mezi 36. a 42. rovnoběžkou severní šířky. Celková rozloha je asi 767 000 km², z nichž 97 % patří Asii a 3 % Evropě. Délka v nejzdalejších bodech je 1 565 km a šířka 650 km. Na východě hraničí se SSSR a Iránem, na jihovýchodě s Irákem a Sýrií a na severozápadě s Řeckem a Bulharskem.

Země je ze tří stran obklopena mořem: na severu je to Černé a Marmarské moře, na západě Egejské moře a jižní břehy omývá Středozemní moře. Pozice spojovacího článku mezi Asií a Evropou dodává Turecku důležitý strategický význam. Centrální Anatólskou náhorní plošinu obklopuje na jihu mohutné pohoří Taurus dosahující výšky 5000 m a na východní a severní straně pak Pontské pohoří. Turecko se tedy člení do rozdílných geografických oblastí.

Anatólie. Turecká náhorní plošina leží v průměru přibližně ve výšce 900 m nad mořem. Suchou plošinu obklopuje pásmo vysokých pohoří, které zabraňuje průchodu dešťových mraťů. Severní svahy náhorní plošiny umožňují tok řek směrem k Černému moři. Podstatná část říčních toků nedosahuje až k moři, ale vytváří na plošné síňce jezera, z nichž největší je jezero Tuz Gölü. Podnebí je tedy suché, zimy studené se sněhem, léta jsou horká a také velmi suchá. Hlavními centry Anatólie jsou Ankara a Konya.

Egejská oblast je západně se svažující plošina, která se táhne od Anatólie k pobřeží Egejského moře. Nad plošinou se do výše 2490 m zvedá hora Ulü Dağı. Řeky, včetně Velkého Mendere-su, proudí na západ do Egejského moře. Kraj je charakteristický mírným středozemním podnebím s občasnými letními dešti. Důležitá centra jsou Istanbul a Zmir.

Pohoří Taurus je vysoký horský řetěz jižně od Anatólie, který tvoří masivní stěnu a strmě se svažuje do vnitrozemí z výšky 3000 m. Krátké řeky proudí z hor do vnitrozemí. Seyhan a Ceyhan unášejí úrodnou deltu v okolí města Adana. Pás pobřeží je dlouhý a úzký s typicky vnitrozemským podnebím. Horské pásmo Taurus je studené a řídké osídlené. Antalya a Adana jsou dvě důležitá centra kraje.

Pontské pohoří se táhne podél Černého moře ve výši 2000 m. Východní pásmo je podstatně vyšší, dosahuje až 4000 m, ve východním Turecku navazuje na Arménskou vysokinu a na severovýchodě pak na Kavkaz. Příkré svahy hor, které spadají až k pobřeží Černého moře, činí krajinu neovyvatelnou a nevhodnou ke kultivaci. Osídlení je možné u ústí řek, které proudí z Anatólie do Černého moře. Kizilirmak, nejdelší řeka Turecka, teče stejným směrem v délce 1300 km. Teploty v oblasti Pontského pohoří jsou nízké a rostou současně s klesající nadmořskou výškou směrem k Černému moři. Severní větry z oblasti Kavkazu vyvolávají silné srážky, ročně v průměru až do 2000 mm. Hlavními centry jsou Trabzon a Samsun.

Arménie. Spojení mezi Pontským pohořím na severu a pohořím Taurus na jihu formuje hornatou oblast Arménie a Kurdistánu, která tvoří východní část Turecka. Vstřícný pohyb dvou horských pásem měl vliv na vytváření zvrásněných oblastí a jejich výrazné tektonické porušení. Výlevy lávy v této oblasti vytvořily vulkanický terén tvořený čediči, drsnou a nevlídnou krajinu, která je typická pro východní Turecko. Tento terén stoupá na velkém Araratu až do výše 5000 m. Ztuhlá láva tu přehradila vodní toky, čímž na horských vrcholcích vznikala sladkovodní jezera. Řeky Tigris a Eufrat odvádějí vlnu východoturckých hor, aby pak pokračovaly na své cestě Sýrií a Irákem až do Perského zálivu.

Arménie má extrémně horské podnebí. Hory i údolí jsou během studených zim pokryty sněhem a letní teploty neopak překračují 40°C. Tyto nenostinné podmínky jsou příčinou řídké zalidněnosti. Důležitá města jsou Erzurum a Diyarbakir.

Jazyk

Základem tureckého jazyka je asijský dialekt. Turečtina nepatří ani k židovským, ani k indoevropským jazykovým skupinám a jazykovědci už definitivně zanechali řešení otázky, zda turečtina patří k altajské skupině, stejně tak jako finština a maďarština, nebo náleží do nezávislé skupiny jazyků turecké rodiny, která také zahrnuje mongolštinu.

Věrní Atatürkove reformní politice užívají Turci latinskou abecedu. Nejrozšířenějším cizím jazykem v Turecku je němčina, pravděpodobně následkem silné invaze Turků za prací do západního Německa a také vysokého počtu německých turistů.

Následující pravidlo turecké výslovnosti by vám mělo usnadnit výslovnost místních jmen a výrazů, vyskytujících se v textu:

Výslovnost hlásek

písmeno	výslovnost	příklad
o	dž	Camil,
ç	č	Çarakkale
e	vždy vysloveno (i na konci slova)	Ekmek
ğ	nevyslovené	Dağ
ı	jako i	Sıcak
ı	jako franc. „gen“	Jandarma
k	jako v češtině	Küçük
ş	š	Beş
ü	jako v němčině	Güle Güle

Hudba, zápasy a lidové tance

Za podpory samotných sultánů, kteří vždy milovali lidovou kulturu a tradice, se v Turecku mohly vyvíjet různé formy folklóru. Lidové hudbě lze rozlišit několik proudů: **vojenská hudba**, původem ze střední Asie, kterou dochras udržují vojenské soubory, jako například Janičárský orchestr (Mentur Takimi) při istanbulském vojenském muzeu, **mysticko-náboženskou hudbu** předvádějící tanečnici dervišové (Mevleviler) s různými druhy fléten, ta má své centrum v Konyi, a nakonec **lidové písně**, které svými poučovými příběhy připomínají trubadúřské balady, a potuční hudebníci (Aşıklar) je dochras přinášejí na venkovské trhy a pouťe.

Turecké lázně

Jedním z tradičních tureckých potěšení je návštěva *hamam* (tureckých lázní), přičemž prožitek je hned dvojitý - fyzický a vizuální. Lázeňské domy vznikly, protože většína domů ve městě neměla umývárny, a hamam je pozůstatek římských lázní, vybudovaných téměř v každém městě.

Hamam není sálem zdraví, jak je známe ze západních zemí. Při vchodu do převlékací kabiny dostane příchodí od zřízence (*Telak*) dva ručníky a dřevěné sandály. Zahalen do ručníků a v dřevácích pak vstoupí do prostoru hamam, kde je několik místností, každá s rozdílnou teplotou. Ve většíné lázeňských domů jsou překrásné sály s mramorovým dlažďením, lavicemi k sezení a k odpočinku a ohromnými umyvadly. Když se „vypotíte“ v jedné z výtopných místností, objeví se zřízence znovu a polije vás vědrem teplé vody. Potom vás vydrhne hrubou osuškou a zbaví vaše unavené tělo veškeré městské špíny a prachu. Po koupeli následuje krátká masáž spočívající ve stlačování a ohybání, která se liší od masážů běžných v západních zemích. V ochlazovací místnosti můžete relaxovat a také si objednat teplý či studený nápoj.

Koupele v hamam je čistě osobní záležitost a nevhodné vystavování intimních částí těla se setká s pohrdavými poznámkami ostatních hostů. Vláznicích je úplná separace pohlaví a muži i ženy mají samozřejmě samostatné vchody i oddělené místnosti.

Pro ženu cestující osaměle.

Ženy, které cestují Tureckem samy, mohou očekávat obtíže, podobně jako ve všech zemích Středomoří. V Istanbulu a v západní části země se mohou samotné ženy pohybovat celkem bezpečně, zatímco východní kraj je se nedoporučují. Případným pořízím i jejich původcům se lze také úspěšně vyhnout, má-li žena snubní prsten. Cestují-li společně dvě ženy, nemusí se obávat větších problémů.

1914 - Turecko vstupuje do 1. světové války jako spojenec Německa.
 1919 - Atatürk formuje vojska, aby se postavil na odpor sultánovi a jeho despotické vládě.
 1921-1923 - turecká válka za nezávislost.
 1923 - lausanská dohoda, vyhlášení Turecké republiky v čele s prezidentem Atatürkem.
 1938 - smrt Atatürka.
 1950 - zvolena demokratická vláda a Lidová strana, založená již Atatürkem.
 1960, 1971-1980 - armáda se ujímá moci, aby zabezpečila demokracii před politickou nestabilitou.
 1983 - strana ANAP v čele s Turgurem Özaltem vítězí ve všeobecných volbách.
 1987 - znovuzvolení strany ANAP

Geografie a klimatické podmínky

Turecko se rozkládá v jihovýchodní Asii mezi 36. a 42. rovnoběžkou severní šířky. Celková rozloha je asi 767 000 km², z nichž 97 % patří Asii a 3 % Evropě. Délka v nejvzdálenějších bodech je 1 565 km a šířka 650 km. Na východě hraničí se SSSR a Iránek, na jihovýchodě s Irákem a Sýrií a na severozápadě s Řeckem a Bulharskem

Země je ze tří stran obklopena mořem: na severu je to Černé a Marmarské moře, na západě Egejské moře a jižní břehy omývá Středozemní moře. Pozice spojovacího članku mezi Asií a Evropou dodává Turecku důležitý strategický význam. Centrální Anatolskou náhorní plošinu obklopuje na jihu mohutné pohoří Taurus dosahující výšky 5000 m a na východní a severní straně pak Pontské pohoří. Turecko se tedy dělí do rozdílných geografických oblastí.

Anatólie. Turecká náhorní plošina leží v průměru přibližně ve výšce 300 m nad mořem. Suchou plošinu obklopuje pásmo vysokých pohoří, které zabraňuje průchodu dešťových mraků. Severní svahy náhorní plošiny umožňují tok řek směrem k Černému moři. Podstatná část říčních toků nedosahuje až k moři, ale vynáší na plošně slaná jezera, z nichž největší je jezero Tuz Gölü. Podnebí je tedy suché, zimy studené se sněhem, léta jsou horká a také velmi suchá. Hlavními centry Anatólie jsou Ankara a Konya.

Egejská oblast je západně se svažující plošina, která se táhne od Anatólie k pobřeží Egejského moře. Nad plošinou se do výše 2490 m zvedá hora Ulü Dağı. Řeky včetně Velkého Menderesu, proudí na západ do Egejského moře. Kraj je charakteristický mírným středozemním podnebí s občasnými letními dešti. Důležitá centra jsou Istanbul a Izmir.

Pohoří Taurus je vysoký horský řetěz jižně od Anatólie, který

tvorí masivní stěnu a strmě se svažuje do vnitrozemí; vysoký 3000 m. Krátké řeky proudí z hor do vnitrozemí, Seyhan a Ceyhan uvádějí úrodnou deťtu v okolí města Adana. Pás pobřeží je dlouhý a úzký s typicky vnitrozemským podnebí. Horské pásmo Taurus je studené a řídko osídlené. Antalya a Adana jsou dvě důležité centra kraje.

Pontské pohoří se táhne podél Černého moře ve výši 2000 m. Východní pásmo je podstatně vyšší, dosahuje až 4000 m, ve východním Turecku navazuje na Arménskou vysočinu, a na severovýchodě oáka na Kavkaz. Příčné svahy hor, které svažují až k pobřeží Černého moře, ční krajinnu neobyvatelnou a nevhodnou ke kultivaci. Osídlení je možné v ústí řek, které proudí z Anatólie do Černého moře. Kizilirmak, nejdelší řeka Turecka, teče stajným směrem v délce 1300 km. Teploty v oblasti Pontského pohoří jsou nízké a rostou současně s klesající nadmořskou výškou směrem k Černému moři. Severní větvy z oblasti Kavkazu vyvolávají silné srážky, ročně v průměru až do 2000 mm. Hlavními centry jsou Trabzon a Samsun.

Arménie. Spojení mezi Pontským pohořím na severu a centřím Taurus na jihu formuje hornatou oblast Arménie a Kurc stánu, která tvoří východní část Turecka. Vstřícný pohyb dvou horských pásem měl vliv na vynváření zvrásněných oblastí a jejich výrazné tektonické porušení. Vylevy lávy v této oblasti vytvořily vulkanický terén tvořený čediči, drsnou a nevidnou krajinnu, která je typická pro východní Turecko. Tento terén stoupá na velkém Araratu až do výše 5000 m. Zúhlá láva tu přehradila vodní toky, čímž na horských vrcholcích vznikala sládkovodní jezera. Řeky, Tigris a Eufrat odvádějí vláhu východotureckých hor, ac, pak pokračovaly na své cestě Sýrií a Irákem až do Perského zál. v.

Arménie má extrémně horské podnebí. Hory i údolí jsou částečně studených zim pokryty sněhem a letní teploty naopak překračují 40°C. Tyto nenostinné podmínky jsou přčinou řídké zařidněnosti. Důležitá města jsou Erzurum a Diyarbakir.

Flóra a fauna

Geografické a klimatické podmínky Turecka jsou číznivé k rozvoji bohaté přírodní vegetace na většině území. Oblast egejského pobřeží a vnitrozemí pokrývají lesy, v nichž převládají jehličnany a duby. Anatólie má charakter poloopouště a vyznačuje se nízkým podrostem, jakým je například aromatický peýnek. Pro vyšší oblasti jsou typické jehličnany, zejména různé druhy borovic a cedrů.

Osídlení

Počet obyvatel Turecka se prudce zvyšuje. Z 12 milionů obyvatel v době vyhlášení republiky roku 1923 vzrostl jejich počet do nyníšjska na 55 milionů. Nejhlidatější město, Istanbul, má přes 5

1. Itinerář trasy (s částečným zdůrazněním biotopů po trase)

Itinerář je pracovní, předpokládá cestu jihem tam a severem nazpět a přechod Dunaje přivozem ve Vidinu.

- Čt. 6.5. 18.00 odjezd via Slovensko – Maďarsko – Rumunsko
- Pá 7.5. ca od 10-18 osmihodinová přestávka někde v Banátu, 18.00 odjezd směr Kalafat trajekt přes Dunaj do Vidinu
- So 8.5. přes Bulharsko do Turecka s přestávkou, odpoledne Edirne (podle času krátká prohlídka) - nocleh jižně od Kesamu
- Ne 9.5. Kuru Dagi Milli park J od Kesamu (**bot.:** seznámení s vegetací, hlavní dřeviny **macchie a nižších křovin, lesy s *Pinus brutia*, *Quercus cerris***) – Gelibolu – trajekt do Canakkale – Küçükkuynu (možný nocleh zde u moře) – podle času dále směr Bergama a přespat někde J od osady Altinova (pláže)
- Po 10.5. Küçükkuynu (nebo Altinova) – Bergama – Pergamon (**hist., návštěva Akropole, v ruinách ale lze i botanizovat**) – kolem Izmiru a Selcuku – Efesos (**hist., průchod antickým městem s bohatou mediteránní synantropní vegetací**) – Kusadasi – Güzelcamli – nocleh před Dilek Yarimadasi Milli Park
- Út 11. 5. celodenní exkurze do Dilek Yarimadasi Milli Park (**bot.:** přírodní rezervace, **termomediterránní vegetace, ale i původní lesy s *Cupressus*, *Platanus orientalis*, *Styrax* apod.) autobusová 24hodinová přestávka**)
- St 12.5. Güzelcamli – ?Didyma - Millet – Camici Gölü (**bot.:** slaniska, vlnké louky) - Milas – Yatagan – Mugla – Köycegiz (**bot.:** lužní lesy s *Liquidambar orientalis*) – Gocek Gecebi – nocleh v některém z kempů u Belepinar
- Čt 13.5. Belepinar-Fethiye – Kas - Finike – odbočka do hor směr Elmali – Avlanbeli Gecebi (**bot.:** horské lesy s *Cedrus libani*) – zpět Finike – Olympos Beydaglari Milli park – nocleh někde poblíž Chimér – večerní návštěva Chimér
- Pá 14.5. Olympos – Antalya – Termessos (**hist.:** horské ruiny v bohaté vegetaci) – Antalya – Manavgat – Akseki, nocleh mezi Akseki a Cevizli 270 km
- So 15.5. Akseki (**bot.:** horské lesy s *Abies cilicica*, *Cedrus*, *Juniperus drupacea*) – Beysehirské jezero (**bot.:** pobřežní porosty, písčiny) – Beysehir (**hist.**) – Konya – Krater golu (podle času krátká zastávka) 280 km
přes noc Krater Golu – Birecik (Halfeti) ca 500 km
- Ne 16.5. celodenní exkurze u Halfeti (**bot.:** údolí Eufratu a okolí, polopouštní a skalní vegetace) – nocleh u Halfeti autobusová 24hodinová přestávka
- Po 17.5. Halfeti – Birecik (**bot.:** polopouštní vegetace nad stanicí ibisů královských) – Gaziantep – možná zastávka v Karatepe Milli park (**bot., hist.**) – delta řeky Ceyhan – Devciusagi (**bot.:** písčiny s *Pinus halepensis*), nocleh

Varianty při rozestavěné přehradě v údolí Eufratu

- Ne 16.5. Birecik u stanice ibsu 8-hodinová přestávka (**bot.:** **polopouštní vegetace**) – zpět Gaziantep – na jih podél pohoří Nur Dağları (odpolední exkurze, nocleh) *ca 170 km*
- Po 17.5. Nur Dağları – pobřeží Levantského moře u Iskenderunu (krátká bot.?) nebo zájezd do Karatepe Milli park (bot., hist.) – Devecisagi (**bot.:** **písciňny s Pinus halepensis**), nocleh *ca 100 km*
- Út 18.5. Devecisagi – Adana – Pozanti – Findikli (krátká bot.) – Nigde – Sultansazlığı (krátká zast. podle času) – Göreme (Kapadokie) – nocleh Göreme, kemp
- St. 19.5. Göreme – celodenní exkurze v Kapadokii (**bot., hist.:** **zemní pyramidy, stepní vegetace na sopečných tufech, prohlídka historických městeček**) – nocleh Göreme, kemp *autobusová 24hodinová přestávka*
- Čt 20.5. Göreme – Ihlara (**bot., hist.**) – Tuz Gölü (**bot.:** **slanomilná vegetace, anatolská náhorní step**) *ca 160 km*
přes noc Istanbul (*ca 500 km*)
- Pá 21.5. ráno dojezd do Istanbulu – 8 hodinová přestávka (**hist.**) – přes noc směr Bulharsko
- So 22.5. přejezd Bulharsko, Rumunsko, do Maďarska s přestávkou
- Ne 23.5. dojezd domů, v ideálním případě v ranních hodinách

1a. Kratší varianty exkurze

- Pá 14.5. Chiméry – Olympos – Karaoz – exkurze po Lykijské stezce (**bot.:** **vápencové skalnaté území, v minulosti jsme nenavštívili**), nocleh Olympos
- So 15.5. Olympos – Antalya – Termessos (**hist.:** **horské ruiny v bohaté vegetaci**) – Antalya – Manavgat – Akseki, nocleh mezi Akseki a Cevizli
- Ne 16.5. Akseki (**bot.:** **horské lesy s Abies cilicica, Cedrus, Juniperus drupacea**) – Beysehirské jezero (**bot:** **pobřežní porosty, písčiny**) – Beysehir (**hist.**) – Konya – Krater golu (podle času krátká zastávka) – Ulukisla – Camardı *400 km*
- Po 17.5. Camardı – *celodenní* exkurze: polopouště a podhůří (**bot.**)
- Út 18.5. Camardı – Pozanti – Nigde – Sultansazlığı (možno krátká bot.-ornithol. zast.) – Ürgüp – Göreme, nocleh v kempu, dále viz předchozí varianta

2. Geologie a geomorfologie

Turecko je geologicky i reliéfově velmi různorodá země - tento fakt výrazně ovlivňuje mesoklimatickou variabilitu i bohatství květeny a vegetace. Nižinný charakter má pouze západní pobřeží při Egejském a Marmarském moři a delty větších řek na jižním pobřeží (např. delty řek Seyhan a Ceyhan u Adany). Dlouhá pobřeží Černého i Středozemního moře jsou lemována západovýchodními pohořími, která uzavírají vnitřní náhorní anatolskou plošinu. Na severu se táhne téměř rovnoněžkový pás Pontických hor s nejvyšším vrcholem 3937 m. Jižní pás pohoří, vlnící se esovitě od Fethyie na jz. Turecka až téměř po jezero Van na východě je nejčastěji uváděn pod jménem Taurus a dělí se obvykle na západní Taurus z. od Antalye, střední Taurus od Antalye po Kahran Maras (mající v masivu Ala Daglari nejvyšší vrchol 3734 m), Antitaurus (jediný relativně krátký masiv orientovaný poledníkově v oblasti Hatay (Antiochie) zasahující až na syrské hranice) a východní Taurus. Severní i jižní pohoří jsou velmi geologicky pestrá, se sérií vápnitých, silikátových i nevyhraněných metamorfovaných hornin; jejich vznik náleží terciárnímu alpsko-karpatiskému vrásnění. Anatolská náhorní plošina leží v průměrné nadmořské výšce 1200 m a je geologicky uniformnější. Zejména v její střední části se vyskytují snížená jezera s tvorbou slaných jezer a slaných púd (největší a nejznámější je periodické jezero Tuz Gölü j. od Ankaru). V oblasti plošiny se jako významný geomorfologický činitel uplatňovala terciární sopečná činnost, které dala vzniknout většinu počtu soliterních sopečných vulkánů, vyčnívajících téměř 3000 m nad okolní krajinu. Nejznámější jsou sopky Hasan Dagi u Aksaray a zejména Erciyes Dagi u Kayseri, jejichž činnost vznikla pozemská měsíční krajina Kappadocie - ukáзка, co dovede voda a vítr s měkkými sopečnými tuhy.

3. Základní klimatické (a v podstatě i vegetačně floristické) členění Turecka

3.1 Středozemská oblast (Východní Mediterán)

Klimaticky velmi příznivá oblast etéziového klimatu, omezená na nížiny z. Turecka při Egejském a Marmarském moři a na j. svahy pohoří Taurus na jihu Turecka. Charakteristická je mírná a v principu bezmrazá zima (absolutně jen do -10 C) a horké léto; srážky jsou omezeny na zimní a jarní období, ve druhé polovině vegetační sezóny nastává výrazné období sucha (známé v klimatologické hanýřce jako „Trockenzeit“), které je negativně limitující pro výskyt většíny opadavých dřevin. Nejvýhodnější oblast mediteránní vřdzyzelené vegetace; na jižním pobřeží je vlivem pohoří Taurus podnebí prakticky subtropické, umožňující pěstování tropických plodin. Východní Mediterán má velmi bohatou, nikoli však velmi svěbytnou floru - počet druhů je vysoký, zásadní podíl však zde mají druhy vyskytující se v celém Mediteránu, méně pak jen v Mediteránu východním; počet lokálních endemitů není vysoký.

3.2 Vnitroanatolská oblast

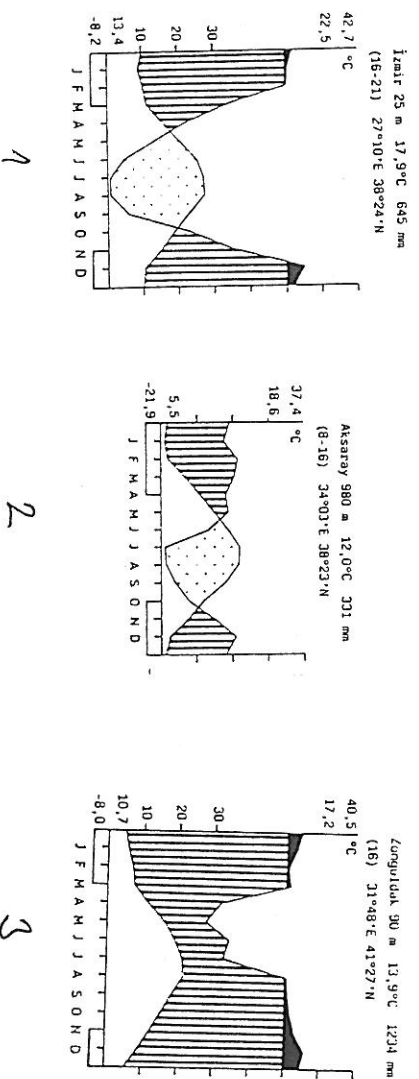
Oblast výrazně kontinentálního klimatu, v zimě s malými sněhovými srážkami a velkými mrazy, které klesají v lednu pravidelně hluboko pod bod mrazu (v extrémech až do -30 stupňů). Území se vyznačuje celoročně nízkým úhrnem srážek (300-500 m) - dešťové bohatší je pouze jaro, zatímco ve druhé polovině vegetační sezóny nastupuje stejný „Trockenzeit“ jako u mediteránní oblasti. Vegetace musí být tomuto extrémnímu klimatu přizpůsobena: dřeviny se vyskytují jen málo, převažuje stepní travinná vegetace, popř. vegetace polšářovitých či sukulentních rostlin. Rostliny se brání proti výparu i dalšími způsoby - různým oděním, tvorbou silic apod. Anatolie je nejzápadnější výspou irano-turanské kontinentální květeny, a navíc výspou izolovanou od středoašijského centra hradbou Kavkazu

a přilehlých hor s. Íránu. To má za následek nejen bohatost, ale i svěbytnost flóry - největší počet tureckých endemitů se vyskytuje právě v náhorní Anatolii.

3.3 Pontická oblast

Oblast celoročně vysokých srážek, bez výrazného období sucha v létě, s mírnou zimou (průměrná teplota ledna neklesá pod bod mrazu). Vegetačně jde o oblast s převahou opadavých listnatých lesů, zejména bučin, jimž toto humidní klima vyhovuje. Floristicky sem zasahují mnohé prvky z Kavkazu a dosti velký je i endemitismus v této oblasti. Tuto oblast nestihneme

Typické klimadiagramy pro všechny tři oblasti jsou uvedeny na obrázku – 1 mediteránní oblast, 2 – anatolská náhorní plošina, 3 – pontická oblast

4. Flóra

Turecko má ca 8 500 druhů vyšších rostlin, přičemž mnohé kritické okruhy ještě zdaleka nejsou dostatečně prozkoumány a stále jsou popisovány nové druhy. Nejvíce jsou zastoupeny čeledi s vývojovým centrem ve východní části Mediteránu a přilehlé Přední a Střední Asii - *Lamiaceae*, *Boraginaceae*, *Caryophyllaceae*, mnohé čeledi z jednoděložných geofytů - *Hyacinthaceae* (*Ornithogalum*), *Iridaceae* (*Crocus*, *Iris*), *Liliaceae* s.str (*Fritillaria*, *Gagea*). K velmi obtížným patří mnohé *Fabaceae* (*Medicago*, *Trifolium*, *Vicia*, *Lathyrus*) a *Scrophulariaceae* (*Verbascum*, *Veronica*). Divizna je exemplárním příkladem rodu, majícího vývojové centrum přímo v Turecku - je odtud udáváno ca 230-240 druhů, přičemž téměř 200 druhů je endemních. Z dalších rodů, majících zde své vývojové centrum i centrum variability, možno uvést *Hypericum*, *Alyssum*, *Sideritis*, *Satureja* či *Onosma*. Dřevní dominanty jsou významně spíše fytogeograficky a s výjimkou některých rodů (*Rhamnus*) nejsou zastoupeny větším množstvím druhů. Specifickým problémem jsou však duby - problematiké jsou jak vždyzelené, tak opadavé. Z vždyzelených je zastoupen *O. coccifera*, převážně ve stromovité formě, udávány často jako samostatný endemický druh *O. calliprinos*. Velmi vzácný je nejtýpičtější dub mediteránu *Q. ilex*, zasahující jen na JZ okraj Turecka. Z opadavých dubů sem zasahují některé submediteránní druhy zastoupené i u nás (byť obvykle v jiném poddruhu), jako je *Q. pubescens* nebo *Q. cerris*, vyskytuje se zde však větší množství endemních opadavých dubů s malými areály (jako např. *Q. trajana*, *Q. macrolepis*), jež jsou mnohdy obtížně určitelné a jejich taxonomické hodnota sporná.

5. Fytogeografické vazby

Území Turecka náleží ke třem velkým fytogeografickým oblastem: východomediteránní, irano-turanské a pontické (resp. euxinské) (viz mapka)

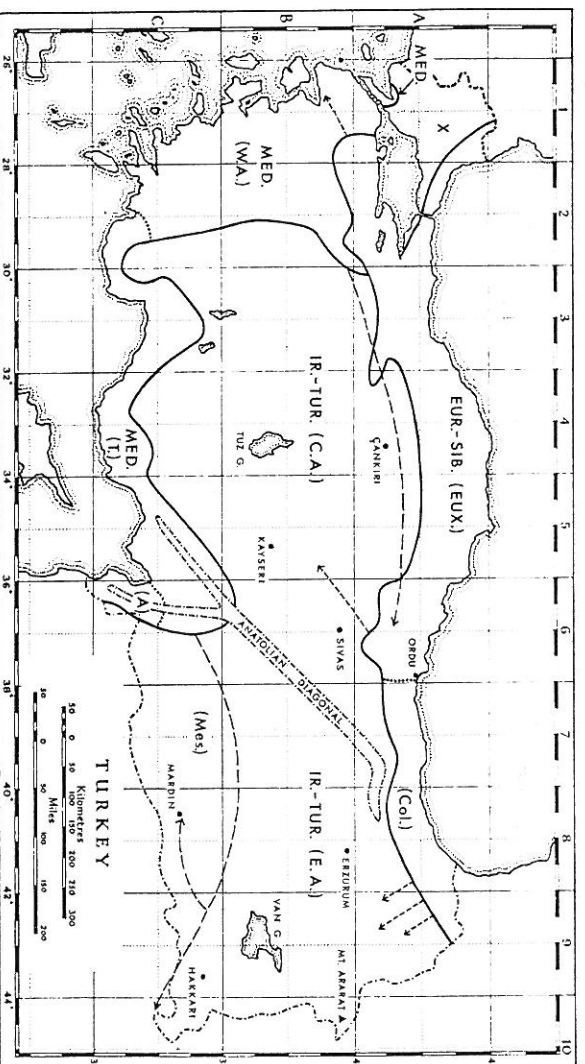

Fig. 1 Approximate limits of the phytogeographical regions in Turkey according to present-day composition of the flora. EUR-SIB. (EUX.): Euro-Siberian Region (Euxine province); Col.: Colchic sector of Euxine province. MED.: Mediterranean Region (east Mediterranean province); W.A.: west Anatolian district; T.: Taurus district; IR-TUR.: Irano-Turanian Region; C.A.: central Anatolia; E.A.: east Anatolia (Mes.: Mesopotamia); X: Probably central European/Balkan province of Euro-Siberian region. --- → Euro-Siberian penitration; ——— → Mediterranean penitration. No attempt has been made to map the numerous enclaves.

Východomediteránní oblast zaujímá západní a jižní pobřeží Turecka od poloostrova Gelibolu v evropské části Turecka po pohory Nur Daglari v okolí Ankarate. Záadní Turecko je středozemskou květenou ovlivněno více do vnitrozemí (tzv. Západní Anatolie), naopka na jihu patří do této oblasti jen úzký pobřežní pás včetně jižních svahů pohorí Taurus.

Typickými východomediteránními druhy jsou např. *Sarcopoterium spinosum*, dominanta přibřežních porostů frygany, z dřevin pak *Arbutus andrachne* (ne rozdíl od celomediteránního druhu *A. unedo*) či opadavý *Syrax officinalis*; východomediteránní jehličnatou dominantou je *Pinus brutia* (opět na rozdíl od celomediteránního druhu *P. halepensis*). Mnohé východomediteránní dřeviny z vyšších poloh mají ostrůvkovitý areál - příkladem budiž *Abies cilicica*. *Cedrus libani* nebo *Juniperus excelsa*. Reliktní ostrůvkovitý výskyt v nižších polohách je vzácnější - příkladem jsou dřeviny lužních lesů *Liquidambar orientalis* nebo *Platanus orientalis*. V oblasti východního Mediteránu jsou původní mnohé dřeviny, zdomácnělé nebo pěstované po celém Středomoří - ať už jde o planou olivu (*Olea oleaster* nebo *O. europaea* subsp. *syvestris*), *Ceratonia siliqua*, *Punica granatum* či *Cupressus sempervirens*.

Irano-Turanská květená oblast odpovídá v podstatě rozsahu anatolské náhorní roviny. Flora je převážně stepní až pustinná, s minimem velmi rozvolněných lesostepních porostů, zejména v západní části. Dominantními dřevinami v těchto řídkých porostech jsou opadavé duby, zejména *Q. anatolica* příbuzný našemu *Q. pubescens*, *Pyrus elegifolia*, popř. *Pinus pallasiama*. Bylinná složka flory této oblasti představuje nejspěšnější květenu Turecka

s vysokým procentem endemismu (který je naopak v mediteránní části Turecka poměrně nízký). Mezi rody s velkým počtem endemitů právě v této oblasti musíme počítat *Astragalus*, *Gypsophila*, *Silene*, *Acantholimon*, *Isatis*, *Hypericum*, *Verbascum*, čínekteré sekce rodů *Phlomis* nebo *Achillea*.

Dominantními lesů pontické (Euxinské) oblasti jsou mnohé vikariální druhy našich dřevin - netypičtější jsou *Fagus orientalis* či *Carpinus orientalis*, v podrostru často s kavkazskými druhy rodu *Rhododendron*. Ze stromů se uplatňují i některé vždyzelené druhy, jako např. *Prunus laurocerasus*. Bylinné patro na rozdíl od stromového je tvořeno i mnoha středoevropskými prvky.

6. Vegetace

Různorodost vegetace ukazuje vegetační mapa. na další straně. Formacím, resp. společenstvům, jichž se bude dotýkat naše exkurze, jsou dále věnovány poznámky.

6.1 Vegetace východního Mediteránu

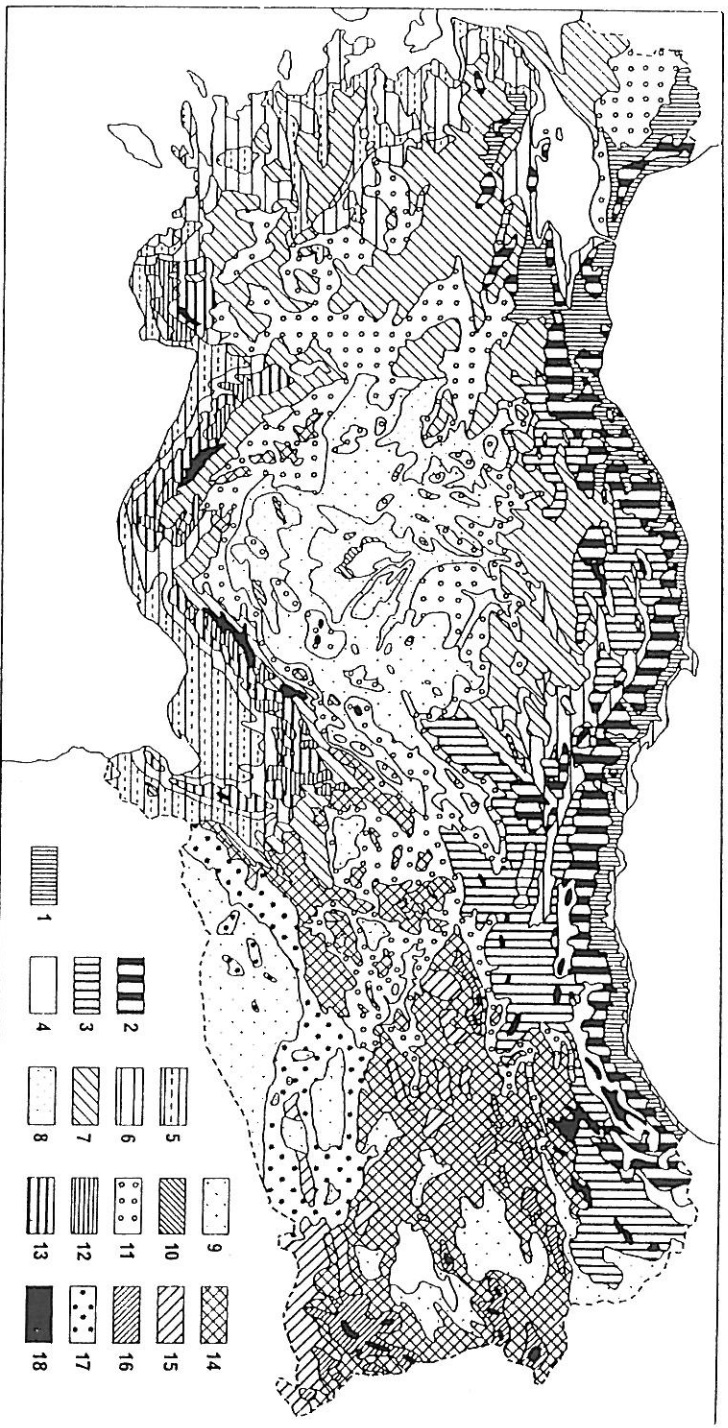
Původní vegetací této oblasti je tvrdolistá vždyzelená vegetace tvořená původními lesy (zde ve velmi malé míře) a křovinami typu macchie. Za sekundární, avšak široce rozšířené se považují porosty nízkých keřů - garrigue, floristicky se často lišící na vápnitých a odvápněných podkladech. Hlavní rostlinná společenstva v Mediteránu ukazuje následující tabulka:

Hlavní rostlinná společenstva (Fytocenózy) mediteránního vegetačního fenomenu

fanerofyty	les	
	les	tvrdolistý vždyzelený les ↔ macchie (vysoký matorral)
<i>Quercetum ilicis</i>	<i>Quercetalia ilicis</i>	les s dominantními vždyzelenými duby (<i>Q. ilex</i> , <i>Q. suber</i>)
<i>Quercion ilicis</i>	?	lesy s dominantními borovicemi (<i>Pinus halepensis</i> , <i>P. pinea</i> , <i>P. pinaster</i>)
<i>Pistacio-Rhamnetalia</i>		přimární macchie v Termodecleránu
<i>Oleo-Ceratonion</i>		sekundární macchie ve stř. a vyšších polohách
<i>?Erico-Abutilon</i>		sekundární macchie
<i>Cisto-Lavanduletea</i>		garrigue (nízký matorral) na silikátových podkladech
<i>Cisto-Micromeritea</i> = <i>Ononido-Rosmarineta</i>		garrigue (nízký matorral) na vápencových podkladech
<i>Lygeo sparti-Stipetea tenacissimae</i>		stepní a skalní porosty na extrémně mělkých půdách v nejsušších oblastech
azonální		azonální

Východomediterránní macchie se často nazývají šibljaky - na rozdíl od typické macchie se na jejich skladeb podílí i množství opadavých dřevin (např. *Palurus aculeatus*, *Cotinus coggygria*, *Syrax officinalis*). Formační posun je patrný i u nižších garrigue - zde se častěji nazývají ftygana a liší se fyziognomií i druhovým složením; nápadné je podstatně menší zastoupení silicných hluchavkovitých a to, že množství druhů je opatřeno trny či kolci a i svým polokulovitým vrústem se výrazně brání okusu.

Vegetační mapa Turecka

- 1 Pontické bučiny nižších poloh (dominuje *Fagus orientalis*, v podrostu vřdyzelené dřeviny - rhododendrony apod.)
- 2 Smlíšené horské lesy pontické oblasti - buk, jedle (*Abies nordmanniana* s.l.). smrk
- 3 Pontické boro-smrkové lesy (*Pinus pallasiana*)
- 4 Subalpínská keříčková společenstva pontické oblasti
- 5 Degradované macchie a kulturní krajina v mediteránní oblasti
- 6 Původní tvrdolisté listnaté lesy, macchie a lesy s *Pinus brutia* (mozaika těchto společenstev)
- 7 Smlíšené lesy vřdyzelených a opadavých dřevin (submediteránní porosty *Pinus pallasiana*, *Quercus* sp. div)
- 8 Xeromorfní otevřené keříčkovité porosty (primární pelyňkové stepi)
- 9 Xeromorfní otevřené porosty polokulovitých trnitých keříků (*Astragalus* subg. *Tragacantha*, *Acantholimon*)
- 10 Slanomílné porosty
- 11 Formace anatolské lesostepi (silně degradované porosty *Q. pubescens anatolica*)
- 12 Jihoanatolské jedlové a cedrové lesy
- 13 Horské lesy s dominující *Pinus pallasiana*
- 14 Smlíšené formace opadavých dubových lesů a trnitých keříčků ve východní Anatólii
- 15 Montánní opadavé dubové lesy (*Q. brantii*)
- 16 Xeromorfní otevřené porosty pelyňků a polokulovitých keříčků ve vých. Anatólii
- 17 Silně degradované montánní opadavé lesy včetně kulturní krajiny
- 18 Subalpínské a alpínské formace

Vegetační stupňovitost východního Mediteránu ukazuje následující tabulka:

	prům.roč teplota	charakteristická vegetace
Termo-Mediterrán	>16°C	macchie, garrigue, <i>Oleo-Ceratonia</i> , přímořské písčiny travné porosty, skal. stepi
Meso-Mediterrán	11-16°C	lesy s <i>Pinus brutia</i> , macchie s <i>Q. calliprinos</i> , porosty <i>Cupressus sempervirens</i>
Supra-Mediterrán	8-12°C leden 0°C	opadavé lesy v humidnějším klimatu (<i>Quercus cerris</i> , <i>Ostrya carpinifolia</i>), lesy <i>Pinus nigra pallasiana</i>
Montánní Mediterán	8-12°C leden <0°C	lesy při horní hranici lesa (<i>Pinus nigra pallasiana</i> , <i>Abies Cedrus libani</i> , <i>Abies cilicica</i>)
Oro-Mediterrán	<8°C leden <0°C	trnité polokeře (<i>Erinacea anthyllis</i> , <i>Astragalus</i> sp.) subalpínské trávníky

6. 1.1 Vzdýzelené macchie a zbytky lesů

Machiové porosty jsou považovány v této oblasti za klimax - sám název svazu *Oleo-Ceratonia* je založen na původním výskytu těchto dřevin. Z dalších dřevin se setkáme s *Pistacia lentiscus*, *P. terebinthus* subsp. *palaestina*, *Rhamnus lycioides*, *Myrtus communis*, *Phyllirea latifolia*, *Arbutus unedo* a *A. andrachne*, *Laurus nobilis*, *O. calliprinos*, z lian *Tamus communis*, *Smilax aspera*. Výškově navazující formací jsou lesy s dominující *Pinus brutia*. Tato borovice však často sestupuje až do Termomediterránu a tvoří zde řídké porosty na mělkých půdách, mnohdy s keřem *Palurus aculeatus*, v nichž podrost je tvořen druhy garrigue resp. phrygany. Vlastní phrygana bez stromů se vyskytuje při mořském pobřeží - její dominantou je již zmíněný druh *Sarcopoterium spinosum*. Na vápnatých půdách nalezneme *Calicotome villosa*, *Genista acanthoclada*, *Anthyllis hermanniae*, *Teucrium capitatum*, s hojným výskytem orchidejí (*Serpisias*, *Ophrys*). Na silikátových a písčinných půdách dominují většinou cisty (*C. salviifolius*), *Erica manipuliflora*, *Lithodora hispidula* apod. Ve spásaných phryganách jsou často nápadně jedovaté cibuloviny - *Asphodelus ramosus* či *Urginea maritima*. Specifitou jsou dnes vzácné porosty původních cypřišů *Cupressus sempervirens* - dobře vyvinuté jsou např. v Koprůtli Kanyon NP sv. od Antalye.

6.1.2 Pobřežní psamofytii a skalní vegetace

Formace je tvořena druhy s celomediteránním rozšířením, často zasahujícími i do oblasti Atlantiku. Příkladem budiž *Cakile maritima*, *Salisola kali*, na písčinatech *Elymus farctus*, *Oenanthe maritima*, *Medicago marina*, *Euphorbia paralias*, *Ammophila arenaria*, *Cyperus cyprius*, na podzím *Panicum maritimum*. Ze specifit tureckého pobřeží možno uvést *Verbascum pinnatifidum*, *Calystrigia soldanella*, *Ipomoea stolonifera* a některé jednoletky - *Pseurolava pumila*, *Lorus halophilus* *ard.* Na pobřeží moře možno nalézt i mořskou cévnatou floru - *Posidonia oceanica*, *Zostera marina*, *Cymodocea nodosa*.

6.1.3 Mediteránní lužní lesy

Typickými dominantami jsou *Platanus orientalis*, *Nerium oleander*, vystupující jako pionýrský druh při osídlování břehů a liana *Vitex agnus-castus*. Zvláštností jz. Turecka jsou lužní lesy s *Liquidambar orientalis* s doprovodem *Alnus orientalis*, *Fraxinus angustifolius* a s hojným zastoupením lian (*Smilax excelsa*, *Periploca graeca*, *Lonicera etrusca*).

6.1.4 Jehličnaté a smíšené lesy Supra-Mediterránu

Dvě jehličnaté dřeviny určují ráz těchto poloh - nížeji dominuje již zmíněná *Pinus brutia*, výše *P. pallasiama* (často pojímána jen jako poddruh od borovice černé). Obě tyto borovice se vyskytují na velmi různých substrátech, pastva a následná eroze v těchto strmějších polohách způsobily značnou degradaci bylinného patra, takže mnohde prakticky chybí. Ve smíšených lesích se setkáme z listnáčů s *Ostrya carpinifolia*, *Quercus cerris* subsp. *pseudocerris*, *Carpinus orientalis*, *Fraxinus ornus* subsp. *cilicica* apod.

6.1.5 Jehličnaté lesy montánního Mediterránu

Lesy tvořící horní hranici lesa v oblasti pohoří Taurus. V západní části pohoří (z. od Antalye) jsou tvořeny převážně druhem *Cedrus libani*, východně od Antalya ve střední části Tauru přistupuje i *Abies cilicica* a *Pinus pallasiama*. Cedr i jedle jsou dřeviny výrazně světlomilné a (zejména cedr) vápnomilné. Jako subdominant se místy uplatňují stanné jalovce *Juniperus excelsa*.

6.1.6 „Agrární“ Mediterán

Kulturní krajina v Mediterránu je vegetačně „druhá jakost“, floristicky nás však bezesporu zaujme, ať svými plevelovými či ruderálními společenstvy. V olivových hájích se obvykle setkáváme s plevely striktně mediteránními (*Anemone coronaria*, *Ranunculus asiaticus*, *Calendula arvensis*), mnohé druhy rodů z čeledi *Fabaceae* (*Medicago*, *Trigonella*, *Ononis*, *Onobrychis*). V polních kulturách a vinicích se setkáme již s i druhy našimi, nebo alespoň s těmi, které u nás donedávna rostly (*Vaccaria pyramidata*, *Scandix pecten-veneris*).

6.2 Vegetace náhorní Anatolie

6.2.1 Anatolská lesostep

Tvoří přechod mezi anatolskými doubravami (*Q. pubescens* subsp. *anatolica*, *Q. cerris*, *Q. frainetto*) stepními porosty. Výrazně spásaný a degradovaný biotop tvořený solitérními stromy *Q. anatolica*, z dalších dřevin pak častěji *Pyrus eleagnifolia*. Bylinné patro tvoří stepní porosty, o nichž je pojednáno v následujících odstavcích.

6.2.2 Anatolská primární a sekundární step

Kontinentální klima Anatólie neumožňovalo na obrovských plochách vyskyt stromů. V této oblasti se vyskytovaly primární stepi několika typů; nejčastěji travinná step s dominantními *Stipa* a *Bromus* (*Stipa capillata*, *S. lagascae*, *Bromus tomentellus*), popř. astragalová step (*Astragalus lycius*, *Acantholimon venustum*, *Onobrychis armena*, *Salvia cryptantha*, *Onosma lauricum*). V pánevnic sníženinách pak na zasolených půdách převládala pelyňková step (*Artemisia santonicum*). Tyto stepi byly florigenetickým centrem některých rodů, v první řadě rodu *Verbascum*, ale i *Astragalus*, *Astracantha* (*Astragalus* subg. *Tragacantha*), *Centaurea*, *Acantholimon*.

Značná část původních stepí je přeměněna na zemědělskou půdu, zbylé porosty jsou často přeměněny na porosty polokulovitých a trnitých druhů, které nejlépe odolávají intenzivní pastvě - tzv. tragacanthová step. Nejčastěji se setkáme s *Acantholimon* (*A. acerosum*), druhy rodu *Astracantha* (*A. condensata*, *A. microcephala*) a *Astragalus* (*A. angustifolius*). Z řady stepních běžců je nejnámější *Alhagi pseudalhagi*. Jehož kořeny dosahují až 8 m hloubky! Anatólská step hostí mnoho terofytů a geofytů, schopných obrany proti aridnímu klimatu: na jare najdeme mnoho kvetoucích druhů rodů *Gagea*, *Muscari*, *Crocus*, *colchicum*, *Ornithogalum*, z dvouděložných mnohé *Brassicaceae*, *Papaveraceae* či *Caryophyllaceae*.

Možné směry sukcese, které vedly k vytvoření anatólského bezlesí, jsou uvedeny v následujícím (bohužel německém) schématu:

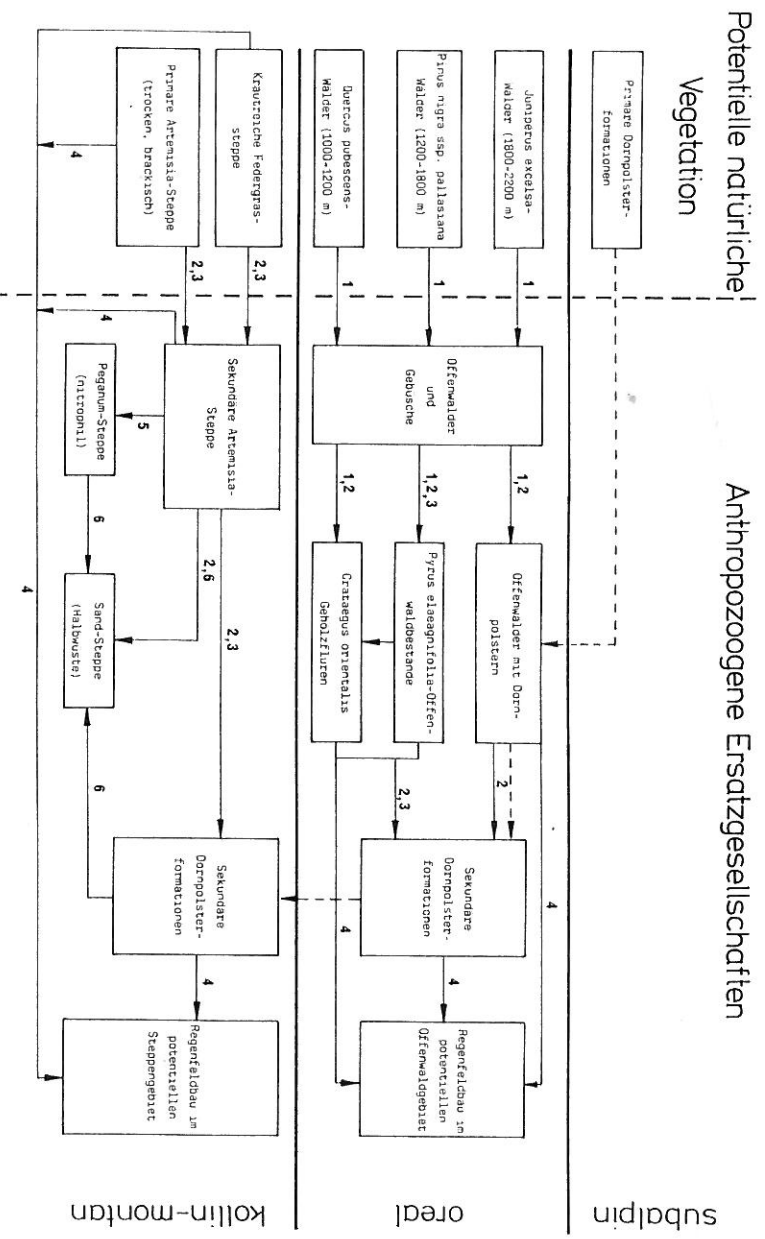

Abb. 18: Regressive Sukzession in Inneranatolien. (In Anlehnung an BRAND 1970, KÜNSCHNER 1982, 1983, 1984.) Direkte Eingriffe: 1 Holzeinschlag, Schmelzen; 2 Beweidung; Überweidung; 3 Rohstoffentnahme (Sammeln von Heil- und Nutzpflanzen, Ausgraben von Wurzeln); 4 Pflügen; Indirekte Eingriffe: 5 Besiedlung, saisonale Siedlungen; 6 Erosion. -----> Einwanderung von Dornpolstern.

6.2.3 Halofilní vegetace anatólských pánevnických jezer

Extrémním podmínkám slaných púd jsou zde nejlépe přizpůsobeny mnohé druhy čeledi *Chenopodiaceae* a *Plumbaginaceae* (*Salicornia*, *Arthrocnemum*, *Halocnemum* resp. *Limonium*, *Armeria apod.*). Vzhledem k obecně posunuté vegetační sezoně slanisek se jich dotkneme je příležitostně.

6.3 Pontická oblast

Tato oblast představuje samostatnou floristickou i vegetační kapitolu s velkou diverziou společenstev. Naše exkurze se jí možná okrajově dotkne pontických bučin s dominantním *Fagus orientalis* a nápadnými pěnišníky v keřovém patře (*Rhododendron ponticum*, *R. flavum*), doprovázenými *Daphne pontica*. Zajímavý je zde častý výskyt lián, zejména *Smilax excelsa* nebo *Hedera colchica*.

7. Národní parky

Turecko nemá na svou rozlohu a přírodovědné bohatství příliš národních parků (viz mapka). Je pochopitelné, že v oblasti, kde jsou lesy vzácnější než bezlesí, je většina parků zaměřena na původní lesní vegetaci, takže mnohem lépe je pokryta východomediterránní a pontická vegetace oproti anatólské stepi. Z parků navštívíme jistě park Gelibolu (v mapě č. 1) na poloostrově Dilek (č. 15), park Olympus-Baydaglari (č. 14) a park Termessos (č. 13), nelze vyloučit ani návštěvu parku Karatepe (č. 9).

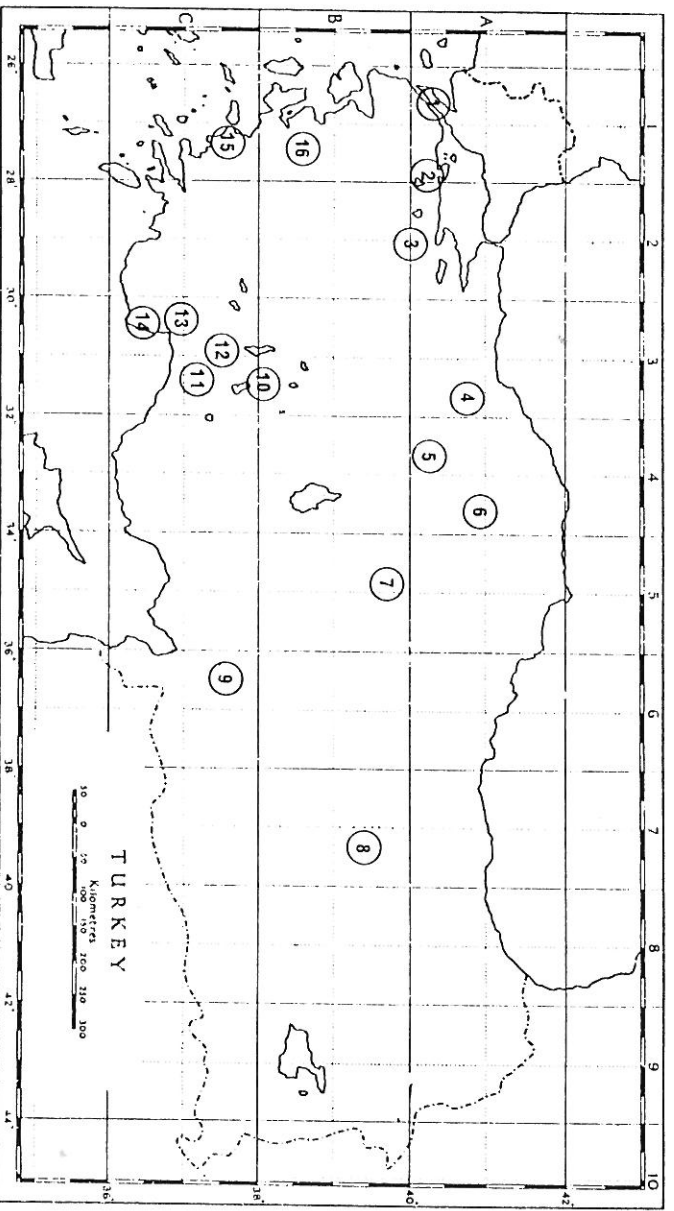

Fig. 3. National Parks in Turkey (Map prepared by H. Demiriz and A. Çirpici). 1. Gelibolu Peninsula, 2. S. Kusemneti (Kus gölü), 3. Uludağ, 4. Yedigöller, 5. Soğuksu, 6. Iğaz Dağı, 7. Yozgat çamığı, 8. Munzur Valley, 9. Karatepe - Aslantaş, 10. Kızıldağ, 11. Köprülü Canyon, 12. Kovada gölü, 13. Termessos, 14. Olimpos - Baydaglari, 15. Dilek Peninsula, 16. Sipi Dağı.

Některé parky mají pro návštěvníky informační tabule, na nichž bychom se mohli učit. Alespoň nám to tak připadalo při návštěvě Dilek Yarımadası Milli Parku, kde vstupní „cedule“ byla výčtem charakteristických druhů (viz následující stránka).

MILLI PARK BITKI TÜRLERİ

(Vyznamné druhy národného parku Dilek J od Efesu)

<i>Pinus nigra</i>	<i>Vitex agnus-castus</i>	<i>Delphinium staphisogria</i>
<i>Pinus brutia</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>ranunculus muricatus</i>
<i>Arbutus andrachne</i>	<i>Origanum onites</i>	<i>Digitalis ferruginea</i>
<i>Arbutus unedo</i>	<i>Salvia emperifolium</i>	<i>Scrophularia floribunda</i>
<i>Fraxinus ornus</i>	<i>Rhus coriaria</i>	<i>Verbascum parviflorum</i>
<i>Pistacia lentiscus</i>	<i>Quercus frainetto</i>	<i>Hyoscyamus aureus</i>
<i>Pistacia terebinthus</i>	<i>Quercus pubescens</i>	<i>Solanum nigrum</i>
<i>Ceratonia siliqua</i>	<i>Acer sempervirens</i>	<i>Angelica sylvestris</i>
<i>Cercis siliquastrum</i>	<i>Quercus aucheri</i>	<i>Ferulago humilis</i>
<i>Syrax officinalis</i>	<i>Coluea melanocalyx</i>	<i>Urtica pilulifera</i>
<i>Smilax aspera</i>	<i>Alkanna tinctoria</i>	<i>Valeriana dioscoridis</i>
<i>Platanus orientalis</i>	<i>Echium plantagineum</i>	<i>Valerianella muricata</i>
<i>Quercus ilex</i>	<i>Dianthus elegans</i>	<i>Sedum hispanicum</i>
<i>Quercus cerris</i>	<i>Silene dichotoma</i>	<i>Umbilicus parviflorus</i>
<i>Quercus ithaburensis</i>	<i>Chenopodium murale</i>	<i>Bryonia cretica</i>
<i>Quercus coccifera</i>	<i>Achillea grandifolia</i>	<i>Datisca cannabina</i>
<i>Ulmus minor</i>	<i>Anthemis chia</i>	<i>Euphorbia rigida</i>
<i>Ficus carica</i>	<i>Chrysanthemum segetum</i>	<i>Anhyllis hermannice</i>
<i>Olea europaea</i>	<i>Doronicum orientale</i>	<i>Astragalus angustifolius</i>
<i>Populus alba</i>	<i>Myosotis ramosissima</i>	<i>Glycyrrhiza glabra</i>
<i>Laurus nobilis</i>	<i>Symphytum anatolicum</i>	<i>Medicago aricularis</i>
<i>Juglans regia</i>	<i>Campanula tomentosa</i>	<i>Ononis viscosa</i>
<i>Castanea sativa</i>	<i>Stellaria media</i>	<i>Psoralea bituminosa</i>
<i>Tilia argentea</i>	<i>Centauria solstitialis</i>	<i>Trigonella spicata</i>
<i>Quercus infectoria</i>	<i>Helichrysum orientale</i>	<i>Vicia villosa</i>
<i>Pyrus amygdaliformis</i>	<i>Inula heterolepis</i>	<i>Centaurium pulchellum</i>
<i>Prunus domestica</i>	<i>Scorzonera elata</i>	<i>Hypericum emperifolium</i>
<i>Crataegus monogyna</i>	<i>Osyris alba</i>	<i>Ballota acetabulosa</i>
<i>Juniperus phoenicea</i>	<i>Salsola soda</i>	<i>Melissa officinalis</i>
<i>Vitis sylvestris</i>	<i>Fumana arabica</i>	<i>Mentha pulegium</i>
<i>Rubus canescens</i>	<i>Arthrocnemum fruticosum</i>	<i>Micromeria greca</i>
<i>Cupressus sempervirens</i>	<i>Althaea hirsuta</i>	<i>Salvia pomifera</i>
<i>subsp. horizontalis</i>	<i>Malope anatolica</i>	<i>Sideritis siphlea</i>
<i>Clematis cirrhosa</i>	<i>Paeonia mascula</i>	<i>Thymus zygoides</i>
<i>Cistus creticus</i>	<i>Nicotiana glauca</i>	<i>Galanthus gracilis</i>
<i>Cistus salvifolius</i>	<i>Filago vulgaris</i>	<i>Crocus olivieri</i>
<i>Asparagus acutifolius</i>	<i>Aubrieta deltoidea</i>	<i>Colchicum variegatum</i>
<i>Lonicera etrusca</i>	<i>Brassica nigra</i>	<i>Ornithogalum nutans</i>
<i>Myrtus communis</i>	<i>Jurinea consanguinea</i>	<i>Orchis anatolica</i>
<i>Tamarix smyrnensis</i>	<i>Tragopogon longirastris</i>	
<i>Nerium oleander</i>	<i>Cakile maritima</i>	
<i>Spartium junceum</i>	<i>Mathiola tricuspidata</i>	
<i>Phillyrea latifolia</i>	<i>Capparis ovata</i>	
<i>Anagyris foetida</i>	<i>Linum tymoleum</i>	
<i>Erica arborea</i>	<i>Fumaria densiflora</i>	
<i>Calycotome villosa</i>	<i>Cyclamen hederifolium</i>	

8. Mapy rozšíření některých původních dřevin

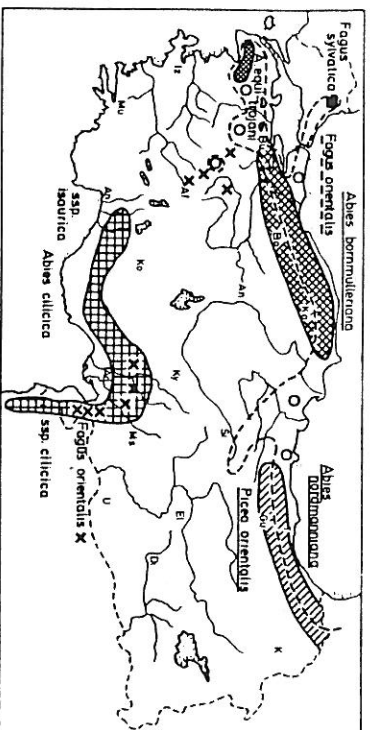

Abb. 15: Areal von *Abies bornmulleriana*, *A. nordmanniana*, *A. equi-trojani*, *A. cilicica* und von *Fagus orientalis* einschließlich südanatolischer Relikte. Das Areal von *Picea orientalis* deckt sich weitgehend mit jenem von *Abies nordmanniana*.

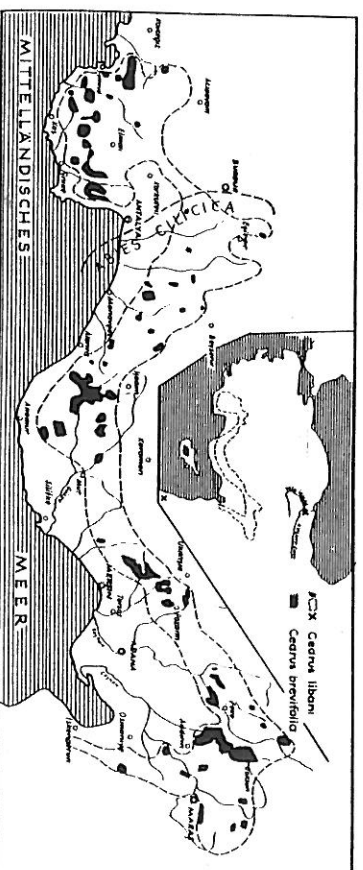

Abb. 16: Areal von *Cedrus libani* mit Schwerpunktorkommen (SEVİM 1953). Die Westgrenze von *Abies cilicica* bei Antalya - Burdur ist eingezeichnet.

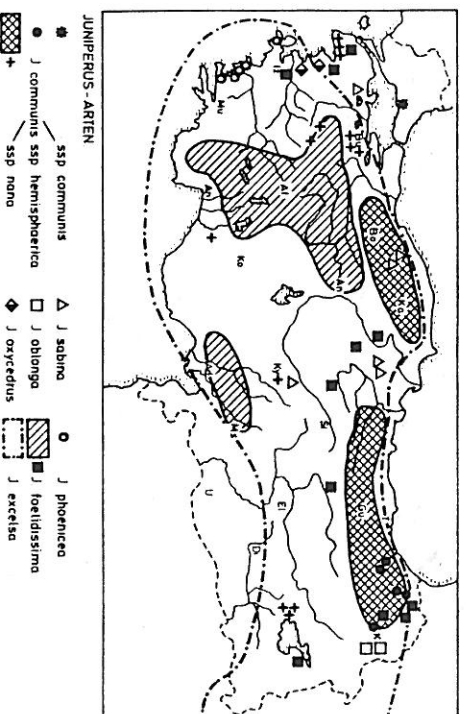

Abb. 17: Verbreitung der *Juniperus*-Arten (ELIÇİN 1977): *communis* ssp. *communis*, *communis* ssp. *hemisphaerica*, *communis* ssp. *nana*, *oblonga*, *phoenicea*, *sabina*, *foetidissima*, *excelsa*. *Juniperus oxycedrus* ist in der ganzen Türkei verbreitet.

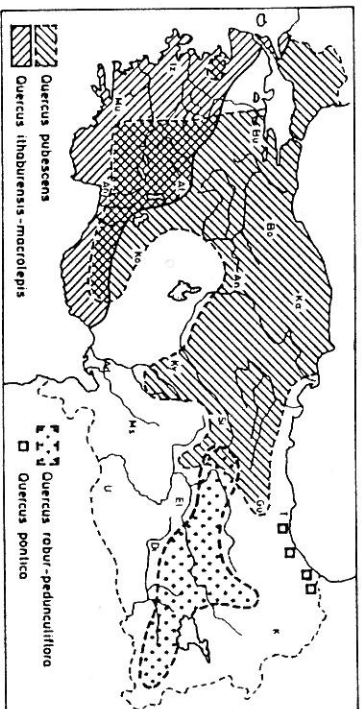

Abb. 22: Areal von *Quercus pubescens*, *Qu. ithaburensis* ssp. *macrolepis* (*aegilops*), *Qu. robur* ssp. *pedunculiflora* (*longipes*, ZOHARY 1973), *Qu. pontica*.

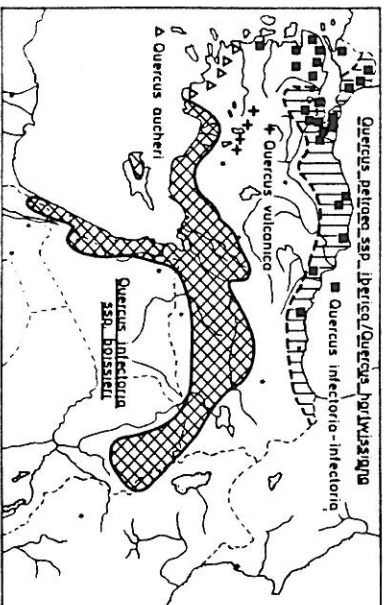

Abb. 23: Areal von *Quercus petraea* ssp. *iberica* (nahezu identisches Areal von *Qu. hartwissiana*), *Qu. infectoria* ssp. *boissieri*, *Qu. infectoria* ssp. *infectoria*, *Qu. aucheri*.

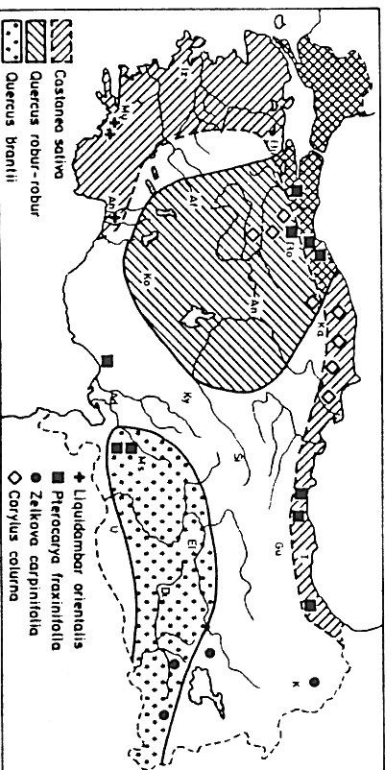

Abb. 24: Areal von *Quercus robur*, *Quercus brantii*, *Castanea sativa*, *Liquidambar orientalis*, *Pterocarya fraxinifolia*, *Zelkova carpinifolia*, *Corylus colurna*.

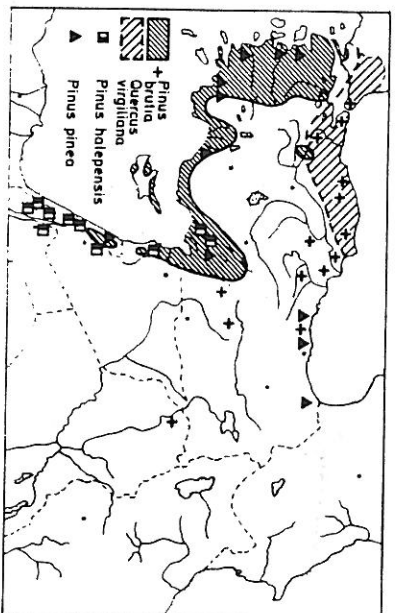

Abb. 18: Areal von *Pinus brutia*, *P. halepensis* und *P. pinea*; Ferner *Quercus virgilliana*.

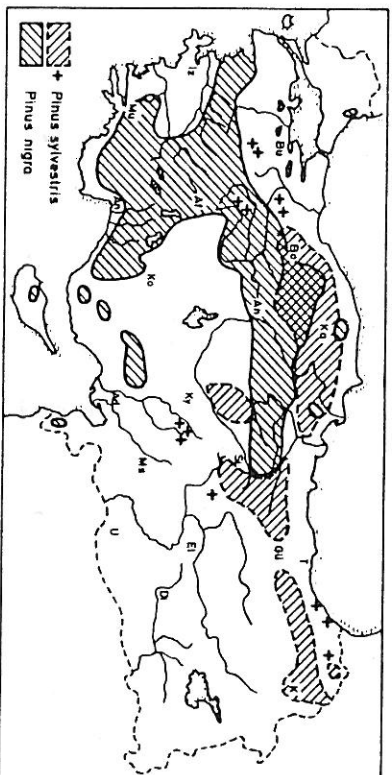

Abb. 19: Areal von *Pinus nigra* und *Pinus sylvestris*.

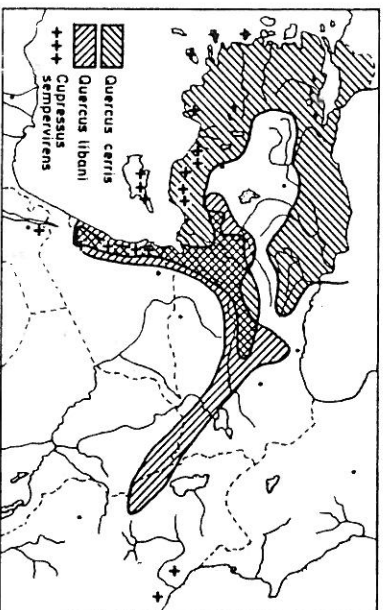

Abb. 20: Areal von *Quercus cerris*, *Qu. libani*, *Cupressus sempervirens*.

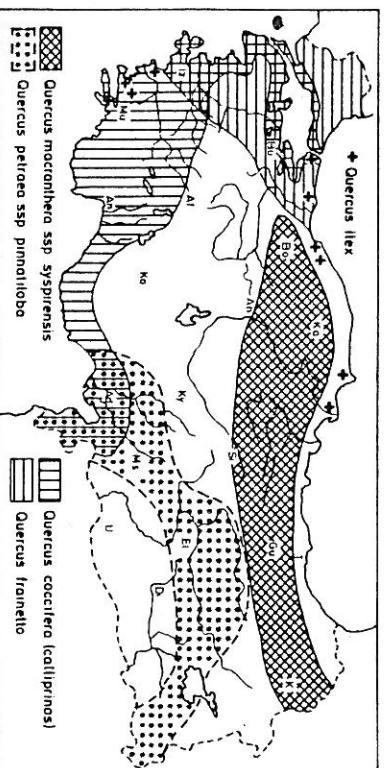

Abb. 21: Areal von *Quercus coccifera*, *Qu. frainetto*, *Qu. ilex*, *Qu. macrotheca ssp. sypsiensis*.

TURECKO 2004

Kulturně-historická část

Dějiny Turecka

Jeskynní kresby, primitivní nástroje i lebka neandrtálce nalezená v Karainu poblíž Antalya na pobřeží Středozemního moře dokládají obydlí oblasti již v **paleolitu**. Svědectví o sídlištích neolitické společnosti (vesnice, pevnostní města) podávají nálezy odkryté při vykopávkách v Haçlıtaru. V době bronzové se zde bohatě rozvíjel kulturní život (kult plodnosti, lovecké obřady).

Již ve 3. tisíciletí př. Kr. vznikaly obchodní vazby mezi **Chetity** a sousedními **akkadskými** králi. Přírodní bohatství země přilákalo **Asyřany**, kteří se usadili v Kappadokii. Rané akkadské pergameny se poprvé zmiňují o Turecku jako o **chetiském království**. Obchodní vztahy existovaly i s Trójou a státy egejského pobřeží. Působivá expozice náleží z různých období je umístěna v muzeu Anatolských kultur v Ankaře.

Indoevropské kmeny **Chetitů** začaly ve 3. tis. př. Kr. pronikat z Asie, dobyly Anatolii (asijskou část Turecka) a založily zde říši (největší rozmach 1750-1180 př. Kr.), která byla spolu s Egyptem a Babylónem jednou ze tří největších mocností starověku. Hlavním městem se stal **Chattušáš** (blízko dnešního Boğazkale V od Ankary), v jehož centru byly vybudovány impozantní obranné, tzv. **kyklopské zdi**. Říše se rozpadla 1180 př. Kr. po porážce thráckými kmeny (současně s pádem Tróje), čímž se otevřela cesta pro řecké osídlování egejského a černomořského pobřeží. (Chetitské písmo rozluštil český orientalista Bedřich Hrozný.)

Po pádu Chattušáše zde chyběla vládnoucí mocnost, **Řekové** budovali nezávislé **městské státy** zde i na pobřeží Egejského moře. Na V se rozrůstá a sílí **Uratská říše**, na S podél Černého moře vznikají mléčské kolonie. Ve střední a Z Anatolii je na vzestupu **frýžské království** (největší rozmach v 8. stol. př. Kr. za vlády krále **Midy**). Zániku hlavní vládnoucí moci využili **Asyřané (1180-546 př. Kr.)**, pronikli do Malé Asie a nakonec dobyli Karchemiš. Významným kulturně-historickým dějelem bylo převzetí (od Feničanů) a zdokonalení **písma** (asi v 9. stol. př. Kr.).

Perský král Kýros II. Starší (Veliký) dobyl 546 př. Kr. Malou Asii včetně vysoce rozvinutých řeckých měst na egejském pobřeží (mj. **Smyrnu** a **Efesos**). Tato města se později spojila s Athénami v povstání proti Persii, ale 449 byla opět dobyta. Tři velké odvetné války Persie proti Athénám skončily díky skvělé vojenské strategii Ahtéňanů porážkou Persie.

Makedonský král **Filip II.** chtěl osvobodit řecká města na egejském pobřeží z perské nadvlády, ale byl 336 př. Kr. zavražděn. Jeho syn **Alexandr Veliký** se vydal naplnit otcův sen. Do Malé Asie pronikl přes Dardanely a rozhodující bitvu s Persií svedl u řeky **Granikos** 334 př. Kr. Vítězně prošel do Asie a na Střední východ a dosáhl Indie na V a Egypta na J. Zeměel ve 33 letech. Tak se rozplynul sen o sjednocení západní (řecké) a východní (mezopotamské) kultury. Zemi si rozdělili helénistictí vládcí – **thrácký Lýsimachos** a **Selenkos II Nikátor (Vítězný)**(ve 3. st. př. Kr. spravoval převážnou část Anatolie). Tito a další králové-válečníci vládli městským státům silně ovlivněným řeckou kulturou. Ve střední Anatolii se rozšířila Galatská říše, na pobřeží Černého moře Trapezonské království (dn. Trabzon), Bithynové vybudovali hl. město Pursu (dn. Bursa). Nejsilnější byl Pergamon – spojence Říma s hl. městem Pergamonem (dn. Bergama, velmi dobře zachovalaá lokalita).

První pergamonský král **Attachos III. Filometór** († 133 př. Kr.) neměl následníka, proto byla říše po jeho smrti připojena k **Římu**. Nová šlechta vybudovala asijskou římskou provincii, jejímiž centry se stal **Efesos** a **Pergamon**. K dalším významným městům patřil **Miletos**, **Heraclia** a **Halicarnassos** a velké množství menších sídel. Římané toužící vždy po územním rozmachu dokončili své dobovací dílo za císaře **Pompeia**. Císařům **Trajánovi** a

Hadriánovi sloužila později, během východních válek, Malá Asie jako most mezi Evropou a Asií. Ve 3. stol. př. Kr. byla Malá Asie zpuštěna **Galaty** (Kelty), jejichž část se zde posléze usadila (viz Listy Galatským sv. Pavla).

Sv. Pavel přinesl do Anatólie křesťanství a vznikají první křesťanské komunity.

R. **324** porazil **Konstantin** své protivníky a stal se jediným vládcem říše.

R. **330** vyrušitá na troskách helénistické Byzance **Konstantinopolis** pojmenovaná po císaři, který položil základy 1000 let trvajícím křesťansko-byzantskému impériu.

Byzantská říše vzniká na troskách říše římské. Za císaře **Justiniana I.** a císařovny **Theodory** dochází v 6. stol. k výbojům do Afriky, Itálie a jižního Španělska. Říše má právní základ, zákoník, systém občanské správy a je uzákoněno křesťanství. Na oslavu nového náboženství je v Konstantinopoli postavena katedrála **Aja Sofía**, která je inovací i po stránce architektonické a stavební.

Doznívání římské tradice spojené s ortodoxním křesťanstvím umožnilo říši ubránit se čuným **nájezdům - Peršanů (6. stol.), Arabů (7. stol.), Bulharů (9. stol.)** a dalších nepřítel. V **11. stol.** se novou hrozbou staly kočovné asijské kmeny z oblasti Mongolska (čínsky zvané **Tuo Kwui**). Během cesty přijímají nové jméno – **Turci** – a náboženství – islám. Část Turků se posléze přidává ke kmeni Seldžuků a společně **poražejí Byzanc** u Manzikertu. Tak vzniká v Anatólii **Seldžucká říše** (tzv. Konyjský sultanát) s hlavním městem Bakoní, která se rychle rozrůstá. Menší turecké kmeny (Orthokidské, Saltucké) tvoří malé říše s vlastní správou.

Křížáci podnikají do Seldžucké říše celkem čtyři výpravy; r. 1204 je při výpravě do Jeruzaléma dobytá Konstantinopol a asi na 50 let se stává centrem tzv. Latinského království. Byzantští panovníci se uchylují do Trabzonu na východě a zpět do Konstantinopole se vrací až v r. 1261, kdy jsou křížáci oslabeni; říše však již nikdy nenabyla dřívější moci a r. **1453** zaniká.

Osmanské období (1452-1922)

Turecké kmeny sjednocuje ve 13. stol. **Osman I.** V 15. stol. uchvátíla osmanská dynastie byzantský trůn. Hlavním městem se stává **Edirne (Drinopol)**.

1326 padla Bursa

1362 dobytá Thrákie (evropská část Turecka)

1402 Turci poraženi Mongoly (avšak mongolská říše se posléze rozpadla)

1453 Mehmed Dobývateľ přejmenovává Konstantinopol na **Istanbul**

Süleyman I. Kanuni (Nádherný) přebudoval Istanbul a Jeruzalém

1517 osmanští Turci dobyli Svatou zemi

1529 Turci jsou těsně před Vídní (porobení křesťané musí platit za děti, nebo jsou jim děti odebrány a převychovávány v duchu islámu; některé se dostaly mezi elitní armádní jednotky janičářů)

1565 Süleyman poražen na Maltě – pomalý úpadek říše (tradicionalismus – naproti tomu pokrok v Evropě; ústřední síla říše - sbory janičářů)

Úpadek říše uspišilo podepsání mírových smluv v 18.-19. stol. s Ruskem a evropskými státy; vojenská převaha těchto zemí přinutila Turecko, aby se vzdalo svých držav. Pokusy zabránit dezintegraci Turecka (1877 parlament, 1908 vzpoura mladooturků) byly neúspěšné.

Kemal Atatürk a ustavení Turecké republiky

Osmanská říše byla počátkem 1. sv. války porobena. Sultanát definitivně ztratil svou moc, když neschopní politikové dovedli Turecko ke spojení s Německem. Ve většině bojů byli Turci poraženi; v letech 1915-1916 pak vyvražďili více než 1 mil. Arménů.

Turecko kapitulovalo. Bylo nuceno vzdát se svých okupovaných území jako Svaté země, východní Turecko bylo vráceno Arménii, Thrákii Řecku a jihovýchodní Turecko Francii. To vše posílilo pocity hořkosti nashromážděné v tureckém národě za dlouhá léta. Poslední kapkou k vypuknutí vzpoury byla sévreská dohoda, v níž se Turecko formálně vzdalo, a řecká invaze do Izmiru pod záštitou spojenců v květnu 1919. Mustafa Kemal, jediný důstojník, který neutrpěl ve válce porážku a který velel Turkům ve slavné bitvě o Gallipoli, vydal v červnu vlastní deklaraci o nezávislosti a na východě země začal shromažďovat odpůrce sévreské smlouvy. Istanbulský parlament rezignoval, ve volbách zvítězili Kemalovi stoupenci. Spojenci sice nový parlament neuznali, Kemal přesto v Ankarě ustavil parlament nový. Sultánova vláda odsoudila Atatürka k trestu smrti jako zrádce, vojska dostala rozkaz postavit se proti němu. Řekové dobyli Bursu, Kemal posiloval své jednotky dezertujícími vojáky a sympatizujícími civilisty. V srpnu 1921 Řekové tři týdny bojovali o Ankaru, ale byli poraženi. V létě 1922 dobyl Kemal zpět Izmir a přinutil zbytky řecké okupační armády k odchodu. Sultán utekl a osmanská říše zanikla. Byla vyhlášena republika, Ankara se stala hlavním městem. Kemal prezidentem.

V r. 1923 provedl odluku církve od státu, ustanovil světské právo a státní školy. Turbany a džalábija byly nahrazeny evropským oblečením, místo arabské abeceny zavedena latinka, došlo k emancipaci žen (např. získaly volební právo). R. 1935 zavedl přijetí, sám přijal jméno Atatürk – otec Turků. Upevňoval styky s okolními zeměmi, před smrtí ještě zajistil neúčast Turecka ve 2. sv. válce. Každý pokus o odtržení od sjednoceného Turecka byl okamžitě potlačen, zejména v případě Arménů a Kurdů na východě země. Někdy však neuzíval teroristických praktik ani tajné policie. V r. 1938 Kemal Atatürk umírá.

Prezidentem se stává jeho pobočník generál İnönü, který pokračuje v Atatürkově dle. V zahraniční politice následoval svého předchůdce, zatímco ve vnitrostátních otázkách byl umírněným demokratickým pluralitním politikem a umožnil v Turecku svobodné pluralitní volby. R. 1950 vítězí ve volbách demokratická strana, jejíž změny ve vládě nakonec vedly k politické nestabilitě. Během následujících let dochází ke třem vojenským převratům (1960, 1971, 1980). Poté se vrátila moc lidu a Národní strana (ANAP) zvítězila ve volbách v letech 1983 a 1987.

Památky na cestě:

Počítáme s návštěvou několika hlavních antických památek (především Trója, Pergamon, Efesos) a některého menšího, ale pěkného místa (Didyma ?, Termessos?), s možnými úpravami podle času a situace na místě. Dále počítáme s krátkou návštěvou měst Edirne (po přejezdu hranic do Turecka) a Konya, oblasti Kappadokie a podle času možná i Chatušaše. Na zpáteční cestě předpokládáme delší zastávku v Istanbulu. Zde jsou uvedeny jen nejzákladnější informace, s sebou budeme mít k dispozici specialisované průvodce.

Edirne – Osada starého založení, strategicky umístěná na soutoku řek Tonzos a Hebros, dnes nazývané někdy „brána Orientu“. V r. 125 A.:D. zde císař Hadrián zde založil pevnost Hadrianopolis (později Adrianopol). Významné místo i v době byzantské a v době před dobytím Cařihradu hlavní město Osmanské říše. V 19. a poč. 20. stol. střídavě pod nadvládou Ruska, Bulharska, Řecka a Osmanské říše, definitivně se stalo součástí Turecka v r. 1922. Z byzantské doby se zachovala tzv. Hodinová věž (1123) a přilehlé části opevnění. Z pozdější doby pochází řada mešit, z nichž nejkrásnější je Selimova mešita z let 1569–1575 a proti stojící nejstarší mešita ve městě Stará mešita (1403-1414).

Troja (Troia, Truva) – Známá Trojská válka se odehrála kolem r. 1210 B.C., popsána Homérem byla asi o 300 let později (Paris, nejmladší syn trojského krále Priama, unesl ženu spartského krále Menela Helenu. Menelaos a jeho bratr Agamemnon oblehly Troju a údajně ji dobyli až po 10 letech známým způsobem). Na pahorku Hisarlik bylo archeology odhaleno celkem 9 vrstev; odpovídajících zhruba 9 městům z let cca 3000 B.C. až 400 A.D. Poté osídlení zcela zaniklo a místo bylo zapomenuto, až v r. 1870 bylo znovu objeveno H.Schliemannem. Době Trojské války odpovídá Troja VII. Přesto, že odkryté zříceniny nejsou na první pohled příliš impozantní, měli bychom se zde alespoň krátce zastavit kvůli kulturnímu významu místa a jeho geniu loci.

Pergamon (Bergama, Pergamum) – Město bylo založeno dvořanem Alexandra Velkého Lysimachem a postupně se stalo centrem silného městského státu. Kolem r. 170 B.C. byla založena slavná knihovna, která byla druhou největší po alexandrijské. Kleopatrou byla převezena do Alexandrie. Z budovy se zachovaly zbytky sloupoví a základy. V r. 129 B.C. se zde narodil lékař Galénos. Město vzkvétalo až do nástupu Seldžuků a definitivně upadlo vpádem Mongolů. Vykopávky od r. 1878, většina dřívějších nálezů však převezena do Berlína (Pergamon Museum). Zbytky řady chrámů, paláce, římských lázní, gymnasia a divadla. Tři kilometry západně zříceniny lázní Asklepieion.

Efesos – Dřívější osada byla kolem r. 1000 B.C. obsazena Řeky, kteří zde vybudovali město s významným přístavem. Několikrát zničeno či poškozeno nájezdy nepřítel a zemětřesením, vždy však znovu postaveno. Patří k nejzachovalejším antickým městům vůbec, z dobie zachovaných staveb vyniká Celsova knihovna a Hadriánův chrám (Kolem r. 130 A.D.), oboji částečně rekonstruováno z původních zbytků. Zbytky Janovy baziliky z 6. stol s hrobem sv. Jana. Hrad nad bývalým městem je ze 14. stol. Slavný Artemidin chrám (Artemision), považovaný za jeden z divů antického světa, stál mimo areál (poslední velká přestavba v l. 350-250 B.C., rozměry 115 x 55 m). Zachovaly se z něj jen základy a jeden sloup.

Miletos – Město bylo centrem řeckých kolonií v Malé Asii s jedním z nejdůležitějších starověkých přístavů. Vedle obchodního to bylo i intelektuální centrum (Thales z Miletu aj.). Vedle rozmanitých jiných památek je zde jedno z největších divadel (pro 25 tis. diváků). Zajímavá je i byzantská pevnost nad městem z 8. stol. Po pádu byzantské říše město postupně upadalo a definitivně bylo opuštěno v 16. stol. po zanesení přístavu.

Bodrum/Halicarnassos – Osada založena Řeky po jejich expansi do Malé Asie. Poč. 5. stol. se zde narodil Hérodotos, významý starověký dějepisec. V letech 377-353 B.C. zde vládl perský satrapa Mausólos, který zde nechal vybudovat proslulé mausoleum (mausoleion, dokončeno manželkou po jeho smrti), považované za jeden z divů světa. Bylo zničeno zemětřesením ve 13. stol. a trosky použito jako stavebního materiálu mj. na výstavbu johaniského hradu, postaveného kolem r. 1415. Hrad byl později dobyt Turky a přestavěn. Z mausolea jsou dnes patrné jen základy.

Na západním pobřeží jsou i další pozoruhodná, menší antická města – *Priené*, *Didyma*, *Mira*, dále kolem Antalye *Termessos*, *Pergé* a *Aspendos*.

Antalya – Sice významné, ale na památky chudší město, vybudované postupně od 2. stol. B.C. hlavně jako pevnost. Zachovány mj. mohutné hradyby.

Konya – Významné správní středisko, známé již v římské a byzantské době. Hlavní město Seldžucké říše (Konyjský sultanát). Množství islámských památek, především mešit, včetně nejstarší seldžucké mešity z r. 1202.

Göreme, Kappadokie – Mimořádně zajímavá oblast modelovaná erozní činností v měkkých tuřfech. Měkká hornina umožnila vybudování nesčetných skalních obydlí, chrámů, klášterů až celých podzemních měst. Území se stalo útočištěm křesťanů, zvláště před expanzí Arabů v 7. až 13. stol. První křesťanskou komunitu zde však založil již Sv. Pavel. Křesťané zde žili až do r. 1924, kdy byli tureckou vládou přesídlení (?) Řada obcí, z nichž nejznámější je Göreme.

Chatušaš – Hlavní město Chetitské říše ve 2. tis. B.C. Největší rozkvět kolem r. 1500 B.C. Bylo zde nalezeno 10 000 hliněných destiček a pečetidel s klinovým písmem assyrsko-babylónského typu, které se dlouho nedářílo rozluštit (B.Hrozný, 1916). Nejznámější tzv. Lví brána, dále zachovány zbytky hradeb a základy staveb. V okolí vykopávky několika dalších chetitských osad.

Ankara – Místo bylo významným bodem již v době Chetitské říše, za Římanů i v době byzantské, za Seldžucké i Osmanské říše – osídlení na pahorku, kde je dnes stará Ankara (ta by případně stála za shlédnutí – zbytky pevnosti). Rada mešit z 12. – 16. stol. Jinak spíše moderní město, které se rozrostlo až po r. 1923

Istanbul (Byzantion, Konstantinopol, Cařihrad) – Založen pravděpodobně Dóry v 7. stol. B.C. jako Byzantion. Rozkvět však až po r. 340 (Konstantin) a po rozdělení Římské říše (395), kdy se stal hlavním městem Východořímské, později nazývané Byzantské říše („Druhý Řím“, centrum východního křesťanství). V r. 1453 po 52 dnech obléhání dobyt Osmany pod vedením sultána Mehmeda II. Od té doby Istanbul. Sultán velmi osvěceně ponechal městu obchodní privilegia, zakázal ničit křesťanská umělecká díla a ponechal volnost i křesťanským bohoslužbám. Jen některé byzantské kostely byly postupně přeměněny na mešity (viz Haghia Sofia).

Palác Topkapi: Palác postavený jako sídelní po dobytí Cařihradu na místě antické akropole a byzantského paláce. Centrální část dostavěna r. 1478, postupně doplňován až do r. 1855, kdy sultán přenesl své sídlo jinam a komplex se stal museem.

Haghia Sofia: První stavba již za Konstantina, poté několikrát zničena požáry, dnešní stavba dokončena za Justiniana r. 537. Pozdější úpravy hlavně po poškození zemětřeseními. Po dobytí Cařihradu Turky přeměna na mešitu, vnitřní výzdoba jen zablěna, později přistavěny minarety. Od r. 1934 musejní objekt – restaurace původní výzdoby.

Modrá mešita: Jedna z největších a nejhřežších mešit, postavena v letech 1609-1616. Hippodrom: Založen r. 203, zvětšen Konstantinem kolem r. 330. Kapacita cca 100 tis. diváků. Ze zachované výzdoby je zajímavý tzv. Egyptský obelisk, který byl převezen r. 390 A.D: z Karnaku (pův. 15. stol. B.C.), Hadí sloup (pův. 5. stol. B.C., Delfy) a mramorový Zděný sloup z 10. stol.

Podzemní cisterna: Jedna z nejzajímavějších světských byzantských architektur vůbec, postavená r. 527 jako zásobárna pitné vody (141 x 73 m, 336 sloupů).

Další paláce, byzantské hradby, mešity a kláštery.

Co si také můžete přečíst kromě průvodců ... (až půjdete kolem knihovny)

- B. Hrozný: Nejstarší dějiny Přední Asie, Indie a Kréty. – Melantrich Praha 1949.
- J. Klíma: Lidé Mezopotamie. – Orbis Praha 1976.
- M. Waltari: Cesta do Istanbulu. – Hejkal Praha 2003.

TURECKO 2004

Kulturně-historická část

Materiály použity s laskavým svolením autora páně prof. Karla E. Pracha

Exkurse je, samozřejmě, zaměřena přírodovědně, avšak k poznání navštívené oblasti neoddělitelně patří i poznání jejích základních, kulturně-historických hodnot. Ostatně, obecně platí, že pochopení současné struktury krajiny a dnešního stavu vegetace není možné bez znalosti historie území.

Historie:

Území Malé Asie (Asia Minor, Anatolie) patří k těm, která byla intenzivně využívána již od počátku neolitu (zde cca od 8000 let B.C.). Prvním významným státním útvarem zde byla Chetitská říše s centrem Chatušaš. Chetitě přišli od SV kolem r. 2000 B.C. a kolem r. 1500 B.C. počali formovat svůj státní útvar. Ten byl vyvrácen před r. 1100 B.C. najezdý kmenů ze severu. (Chetitské písmo rozluštil český orientalista Bedřich Hrozný.)

V západní části Malé Asie existovalo více menších a ne příliš pevně zformovaných státních útvarů tzv. mořských národů; postupně zde došlo v průběhu 11. až 9. století B.C. k expansi Řeků, kteří vytvořili řadu menších městských států. Významným kulturně-historickým předělem bylo převzetí (od Féníčanů) a zdokonalení písma (asi v 9. stol. B.C.).

Řecké kolonie byly v 6.-4. stol. B.C. vystaveny tlaku Peršanů, v té době se odehrávala řada řecko-perských válek a řecké městské státy byly sřídavě pod přímou perskou správou, či požívaly různý stupeň autonomie. Z perské nadvlády definitivně osvobodili řecká maloasijská města až Alexandr Veliký (Makedonský) r. 334 B.C. Po jeho smrti (323 B.C.) připadlo území různým jeho dvořanům a generalům, vzniklo zde několik království, z nichž nejvýznamnějším bylo Pergamské království.

Ve 3. stol. B.C. byla Malá Asie zpustošena Galaty (Kelty), část se jich posléze v M. Asii usadila – viz Listy Galatským sv. Pavla.

Ve 2. stol. B.C. narůstal tlak Říma a r. 130 B.C. se Pergamské království stalo součástí Římské říše. Maloasijské pobřeží a přilehlé ostrovy se postupně staly jedním z hlavních center antické kultury (s těsnou návazností na helénistické i starší tradice) – města Milétos, Efesos, Pergamon, Hetracleia, Halicarnassos a velké množství menších sídel.

Roku 330 přenesl císař Konstantin hlavní město Římské říše z Říma do dnešního Istanbulu (v té době Konstantinopolis – Konstantinopol). Důvodem byla mj. nestabilita západní části říše vystavené najezdům barbarů. Tím bylo založeno centrum pozdější Byzantské říše, která vznikla po rozdělení Římské říše (r. 395) z její východní části.

Největší rozvoj Byzantské říše nastal v 6. stol. A.D. za císaře Justiniana, od 7. století pak byla říše vystavena náporu Arabů (zvláště její J a V provincie). V 11. století zde vytvořili svůj první státní útvar seldžučí Turci, tzv. Konyjský sultanát. Turecké kmemy pronikaly do Malé Asie ze střední Asie počínaje 10. stol. a postupně omezovaly rozsah Byzantské říše.

Ve 12. a 13. stol. se oblast Malé Asie i přilehlá část evropské pevniny staly shromaždištěm a nástupišťem křižáckých výprav do „Svaté země“. Poč. 13. stol. byl dokonce křižáky dobyt Konstantinopol a cca na 50 let se stal centrem tzv. Latinského království.

V 90. letech 13. stol. vyhlásil Osman I., vládce emirátu v SZ Anatólii, nezávislost na Konyjském sultanátu a položil tak základ Osmanské říši a dynastii, která jí vládla až do r.

Istanbul (Byzantion. Konstantinopol, Cařihrad) – Založen pravděpodobně Dóry v 7. stol. B.C. jako Byzantion. Rozkvět však až po r. 340 (Konstantin) a po rozdělení Římské říše (395), kdy se stal hlavním městem Východořímské, později nazývané Byzantské říše („Druhý Řím“, centrum východního křesťanství). V r. 1453 po 52 dnech obléhání dobyt Osmany pod vedením sultána Mehmeda II. Od té doby Istanbul. Sultán velmi osvěcené ponechal městu obchodní privilegia, zakázal ničit křesťanská umělecká díla a ponechal volnost i křesťanským bohoslužbám. Jen některé byzantské kostely byly postupně přeměněny na mešity (viz Haghia Sofia).

Palác Topkapı: Palác postavený jako sídelní po dobytí Cařihradu na místě antické akropole a byzantského paláce. Centrální část dostavěna r. 1478, postupně doplňován až do r. 1855, kdy sultán přenesl své sídlo jinam a komplex se stal museem.

Haghia Sofia: První stavba již za Konstantina, poté několikrát zničena požáry, dnešní stavba dokončena za Justiniana r. 537. Pozdější úpravy hlavně po poškozování zemětřeseními. Po dobytí Cařihradu Turky přeměna na mešitu, vnitřní výzdoba jen zablána, později přistavěny minarety. Od r. 1934 musejní objekt – restaurace původní výzdoby.

Modrá mešita: Jedna z největších a nejhezčích mešit, postavena v letech 1609-1616.

Hippodrom: Založen r. 203, zvětšen Konstantinem kolem r. 330. Kapacita cca 100 tis. diváků.

Ze zachované výzdoby je zajímavý tzv. Egyptský obelisk, který byl převezen r. 390 A.D. z Karnaku (pův. 15. stol. B.C.), Hadí sloup (pův. 5. stol. B.C., Delfy) a mramorový Zděný sloup z 10. stol.

Podzemní cisterna: Jedna z nejzajímavějších světských byzantských architektur vůbec, postavená r. 527 jako zásobárna pitné vody (141 x 73 m, 336 sloupů).

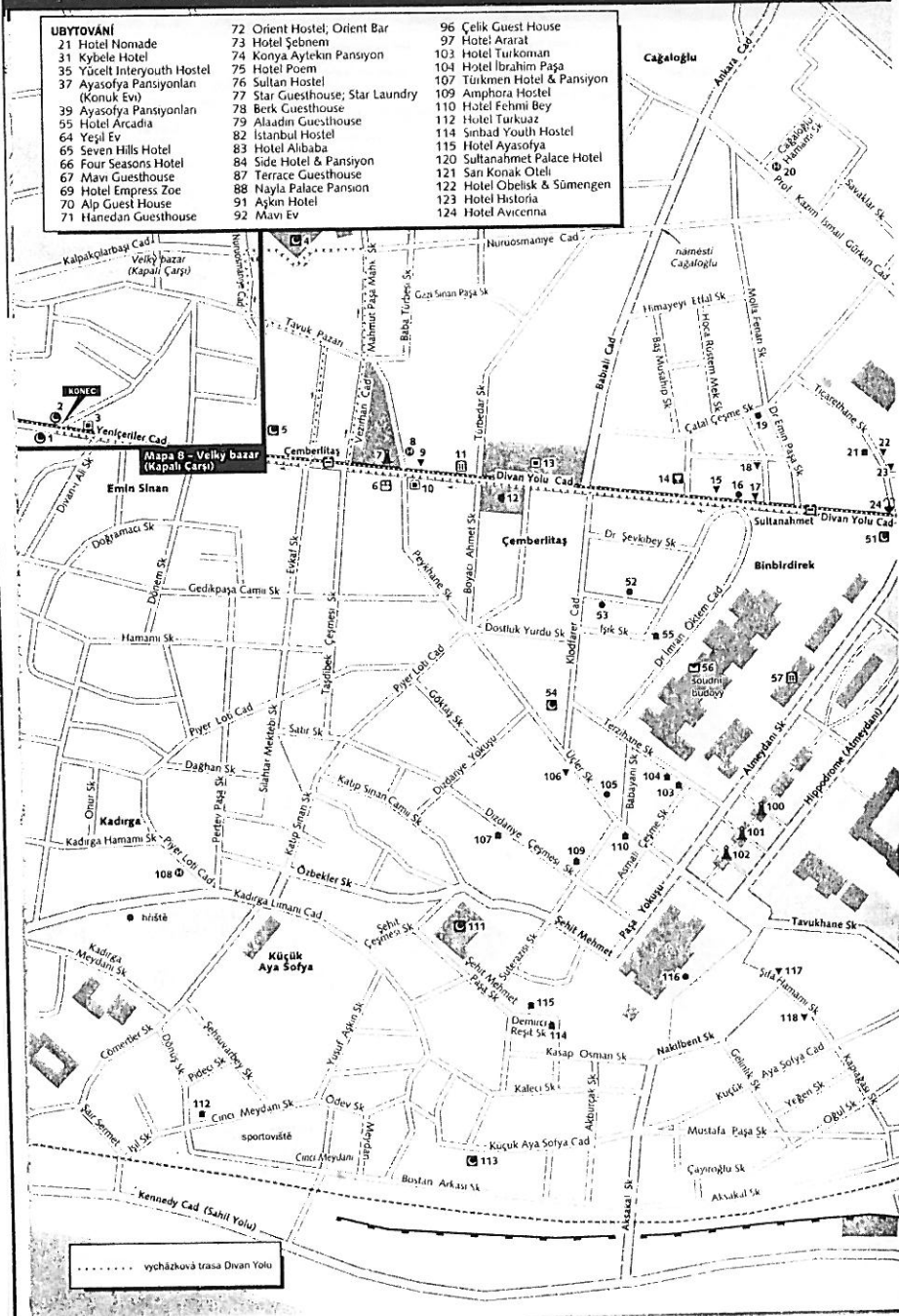
Další paláce, byzantské hrady, mešity a kláštery.

Výslovnost:

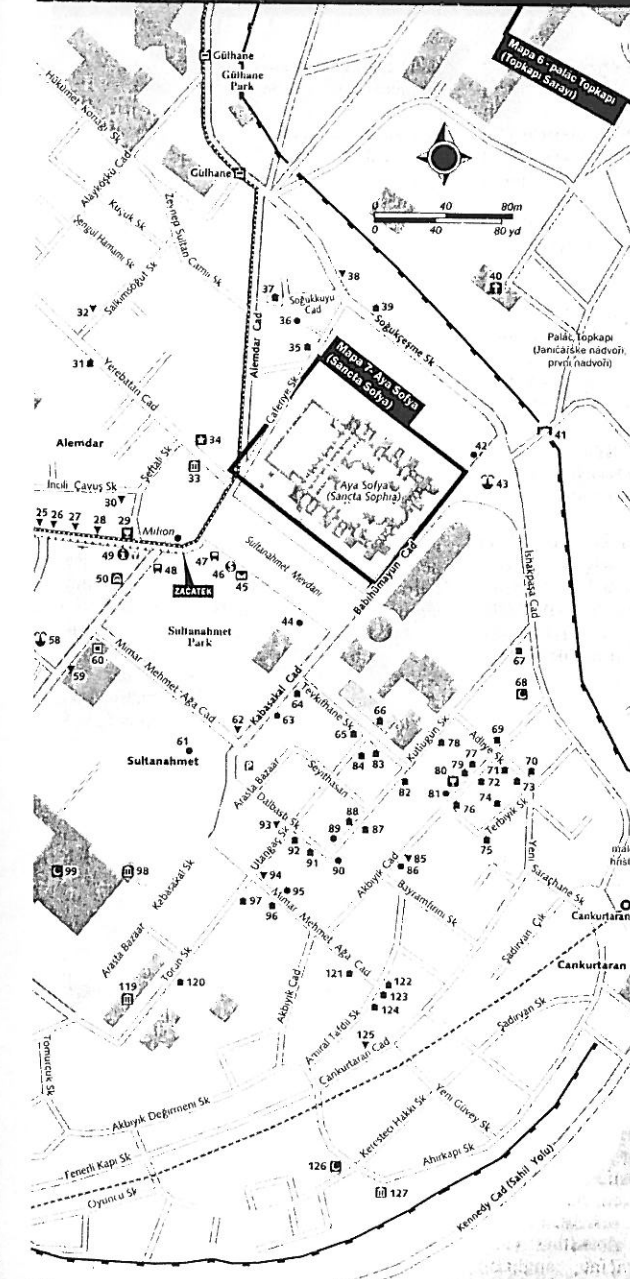
â	otevřené a
c	dž
ç	č
ş	š
ğ	měkké g, něco mezi g a h
ı	(i bez tečky) něco mezi i a u

MAPA 5 - OBLAST SULTANAHMETU

UBYTOVÁNÍ	72 Orient Hostel; Orient Bar	96 Çelik Guest House
21 Hotel Nomade	73 Hotel Şebnem	97 Hotel Ararat
31 Kybele Hotel	74 Konya Aytekin Pansiyon	103 Hotel Turkoman
35 Yücelt Interyouth Hostel	75 Hotel Poem	104 Hotel İbrahim Paşa
37 Ayasofya Pansiyonları (Konuk Ev)	76 Sultan Hostel	107 Türkmen Hotel & Pansiyon
39 Ayasofya Pansiyonları	77 Star Guesthouse; Star Laundry	109 Amphora Hostel
55 Hotel Arcadia	78 Berk Guesthouse	110 Hotel Fehmi Bey
64 Yeşil Ev	79 Aladin Guesthouse	112 Hotel Türküz
65 Seven Hills Hotel	82 Istanbul Hostel	114 Sinbad Youth Hostel
66 Four Seasons Hotel	83 Hotel Alibaba	115 Hotel Ayasofya
67 Mavi Guesthouse	84 Side Hotel & Pansiyon	120 Sultanahmet Palace Hotel
69 Hotel Empress Zoe	87 Terrace Guesthouse	121 Sarı Konak Oteli
70 Alp Guest House	88 Nayla Palace Pansiyon	122 Hotel Obelisk & Sümengen
71 Hamedan Guesthouse	91 Aşkın Hotel	123 Hotel Hısloria
	92 Mavi Ev	124 Hotel Avicenna

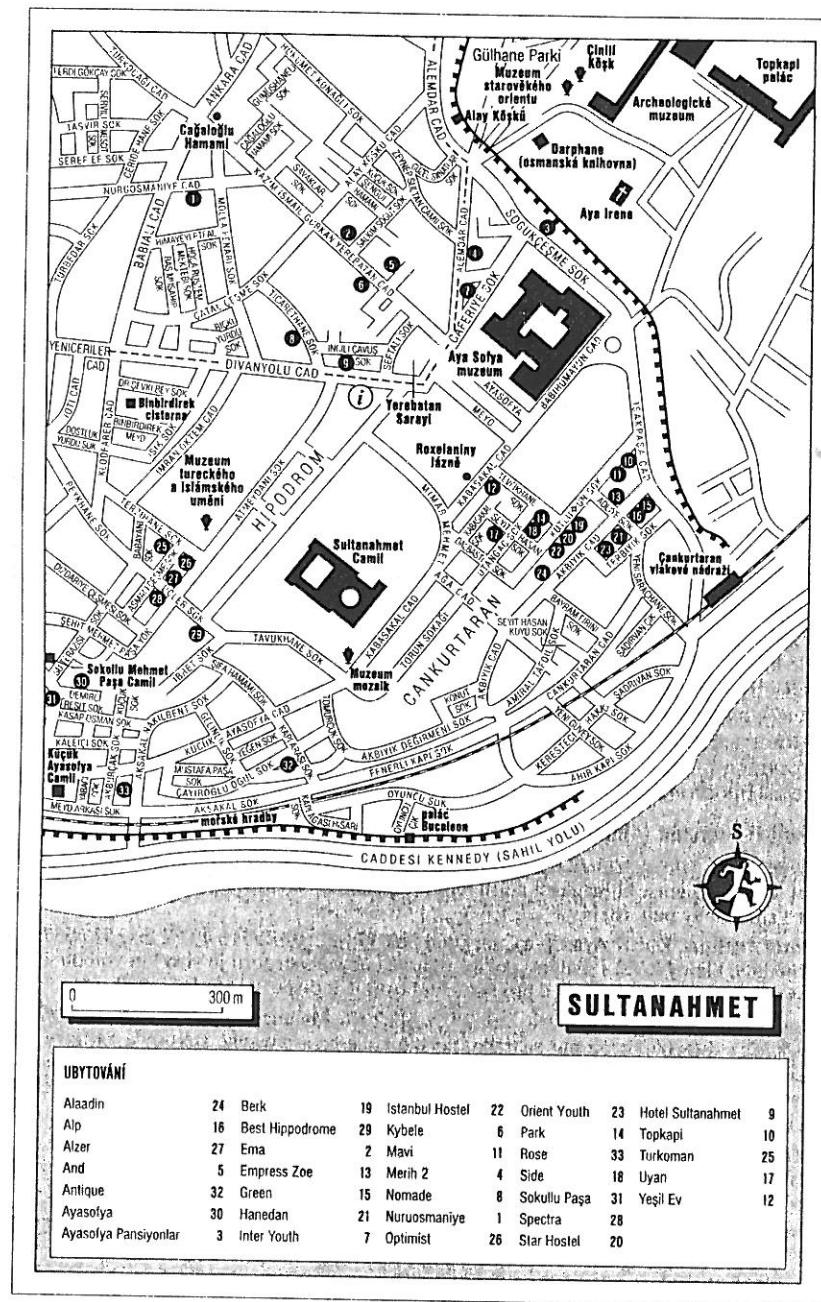

MAPA 5 - OBLAST SULTANAHMETU

STRÁVOVÁNÍ	9 Cennet Lokantası
15 Çiğdem Pastanesi	17 Baran 2 Restaurant
18 Karadeniz Pide ve Kebap Salonu	22 Rumeli Café
23 Mozaik Restaurant	25 Meşhur Sultanahmet Halkın Köfteçisi
26 Can Restaurant	27 Lale Restaurant (Pudding Shop)
28 Tarihi Sultanahmet Köfteçisi Selim Usta	30 Döner
32 Antique Gallery Restaurant	38 Sarnic
59 Café Sultan	62 Derviş Aile Çay Bahçesi
85 Café Magnaura	93 Cafe Meşale
94 Ram	106 Yeni Birlik Lokantası
117 Buhara 93	118 Doy Doy
125 Balıkçı Sabahattin	
OSTATNÍ	1 Kara Mustafa Paşa Medresesi
2 Çorlu Ali Paşa Medresesi (Erenler Hançirli Salonu)	3 Koca Sinan Paşa Türbesi, Çajová zahrada
4 Nuruosmaniye Camii	5 Atuk Ali Paşa Camii
6 Şafak Sinemaları	7 Çemberlitaş
8 Çemberlitaş Hamam	10 İrobbka a mešita Koprüü
11 Muzeum tisku	12 knihovna Koprüü
13 osmanské hrobky	14 Amédros
15 cestovní kancelář Marco Polo	19 pražská Active Laundry
20 Çağaloğlu Hamamı	24 Türk Edebiyatı Vakfı
29 Sultan Pub	33 Basilica Cistern (Yerebatan Sarnıcı)
34 turistická police	36 Cafenaga Medresesi (centrum rukodělných řemesel)
40 Aya İnn Kilisesi	41 říšská brána, pačic Topkapı
42 Dösm	43 fontána sultána Ahmeda III.
44 lázně paní Hürrem, obchod s kobereci	45 butik PTT
46 bankomaty	47 Istanbul Vision
48 autobus "T4" směr náměstí Taksim	49 turistická kancelář
50 stanoviště taxiků, veřejné WC	51 Firuz Ağa Camii
52 Binbirdirek Cistern	53 Su-De
54 Keçiçazade Fuat Paşa Camii	56 pošta
57 Muzeum tureckého a islámského umění	58 fontána německého císaře Viléma
60 İrobbka sultána Ahmeda I.	61 Sankron Touz (cestovní kancelář)
63 Istanbulský tm rukodělných řemesel	68 İshak Paşa Camii
80 Cheers Bar	81 Backpackers Travel Agency
86 Natural Foreign Book Exchange	89 Kiriil Voyage Travel Agency
90 obnova pačice Magnaura	95 knihkupectví Ayaşa
98 Muzeum kobereců a kelmü	99 Modrá mešita (Sultan Ahmet Camii)
100 Theodosiův obelisk	101 Hadı sloup
102 obelisk z hrubého kamene	105 Doğa Express
108 Kadirga Hamam	111 Sokollu Mehmet Paşa Camii
111 Sokollu Mehmet Paşa Camii	113 Küçük Aya Sofya Camii
116 sphendoneh	119 Muzeum mozaiky Velikého pačuce
126 Akbıyk Camii	127 Hamamzade İsmail Dede Eflendi Evi

MARMARSKÉ MOŘE (MARMARA DENIZI)

Hotel Sokullu Paşa, Mehmet Paşa Sok 5/7, přímo pod Hipodromem (tel.: 0212/518 1790, fax: 518 1793). Betonová napodobenina původního obytného domu, *koşku*, pocházejícího z devatenáctého století. Stavba je oděna do dřeva a barevného skla. V hotelu najdete starožitnosti pamatující osmanské časy, turecké lázně, bar a zahradu. Hotel je to docela drahý, ale personál je svolný k poskytnutí nějaké slevy. (8)

Hotel Spectra, Şehit Mehmet Paşa Yokuşu 2 (tel.: 0212/516 3546, fax: 638 3379). Dřevem obložená betonová kopie původního osmanského domu. Hotel je pohodlný a vybavený pěkným nábytkem a z terasy se hosté mohou potěšit skvělým výhledem. (8)

Star Hostel, Yeni Akbiyik Cad 18 (tel.: 0212/638 2302, fax: 516 1827). Již dlouho zavedený hostel/penzion s milou atmosférou, kde se hostům nabízejí k pronajmutí příjemné dvou a třílůžkové pokoje apartmánového typu. V ceně ubytování je zahrnuta i snídaně. (4)

Turkoman Hotel, Asmalı Çesme Sok, Adliye Yana 2 (tel.: 0212/516 2956, fax: 516 2957). Budova přestavěná ve stylu tureckých domů z devatenáctého století. Každý z pokojů je pojmenován podle koberce na podlaže. Koberce je možno si zakoupit v jídelně v přízemí. Ze střešní terasy se nabízí pěkný výhled. (8)

Okolí Topkapı a Cankurtaranı

Alaadin Guest House, Minar Mehmet Ağa Cad 32 (tel.: 212/516 2330, fax: 638 6059). Malé a vyhovující dvoulůžkové pokoje ve výborné lokalitě. (3)

Alp Guesthouse, Akbiyik Cad, Adliye Sok 4 (tel.: 0212/517 9570, fax: 518 5728). Čisté místo s koupelnami na pokojích. Místní terasa nabízí vskutku impozantní výhled na paláce, mešity a na moře. K dispozici je jídelna se zahradou. (6)

Ayasofya Pansiyonlar, Soğukçeşme Sok (tel.: 0212/513 3660, fax: 513 3669). Řadové domy rekonstruované ve stylu devatenáctého století; jsou ukryty za chrámem Aya Sofya ve velmi příhodné lokalitě pro návštěvy nejvýznamnějších městských pamětihodností. (8)

Berk Guesthouse, Kullugün Sok 27 (tel.: 0212/517 6561, fax: 517 7719, *reservations@berkguesthouse.com*). Rodinný podnik s osmi pokoji standardní úrovně. Ve všech pokojích jsou vany. K pronajmutí je i pár luxusních pokojů s minibarem, klimatizací a televizorem. Z terasy je skvělý výhled na bývalou věznici — dnes je již přeměněna v pětihvězdičkový luxusní hotel, kde klienti mohou trpět snad jen po proflámané divoké noci. (6)–(8)

Empress Zoe, Akbiyik Cad, Adliye Sok 10 (tel.: 212/518 2504, fax: 518 5699). Američtí majitelé a atmosféra s řeckým nádechem. Kus základových zdí patří k pozůstatkům byzantského paláce. Ze slunečné terasy je panoramatický výhled na Modrou mešitu a chrám Aya Sofya. (8)

Green Hotel, Akbiyik Cad 5 (tel.: 0212/638 6600, fax: 638 3104). Hotel s pohodlnými pokoji a slušnou restaurací. (4)

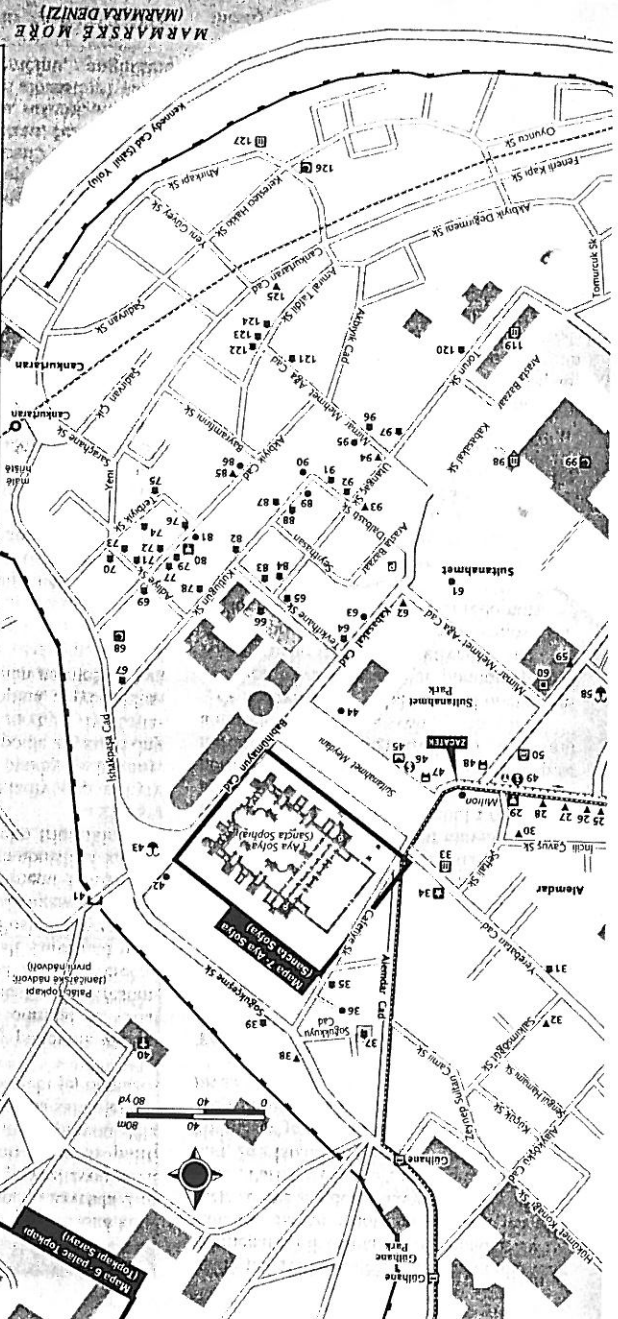
Hanedan Hostel, Akbiyik Cad, Adliye Sok 3 (tel.: 0212/516 4869, fax: 517 4524). Další příjemné a levné ubytovací zařízení v této oblasti. Některé dvoulůžkové pokoje mají vlastní příslušenství. (2)

Inter Youth Hostel, Caferiye Sok 6 (tel.: 0212/513 6150, fax: 512 7628, *info@yucelhostel.com*). Hostel je přičleněn k instituci IYHF a nabízí cenově velmi výhodné ubytování v jedné z istanbulských hlavních turistických lokalit. Pokoje jsou sice velmi jednoduše zařízené, ale zato jsou čisté a příjemné. K dispozici jsou horké sprchy (společné koupelny), prádelna, bar na střeše budovy, kulečnickový stůl a možnost přístupu na Internet. V hostelu je naprosto bezpečno. Hostům se nabízejí nejrůznější variace ubytování a cen, včetně pronajmu lůžka ve společné ložnici. Dvě jídla a pití za

MAPA 5 - OBLAST SULTANAHMETU

- 9 Cennet Lokanasi
- 15 Gidem Pussiste
- 17 Baran 2 Restaurant
- 22 Rumeli Cafe
- 23 Mozaik Restaurant
- 25 Moyhur Sultanahmet Halikn Kotlesi
- 26 Can Restaurant
- 27 Tala Restaurant (Pudding Shop)
- 28 Dubb
- 30 Antique Gallery Restaurant
- 32 Sancik
- 33 Cafe Sultan
- 59 Devir Aile Gay Bahçesi
- 85 Cafe Maghaura
- 94 Karmi
- 106 Yeni Birlik Lokantasi
- 117 Bulhar 93
- 118 Doy Doy
- 125 Balikli Sabahatin

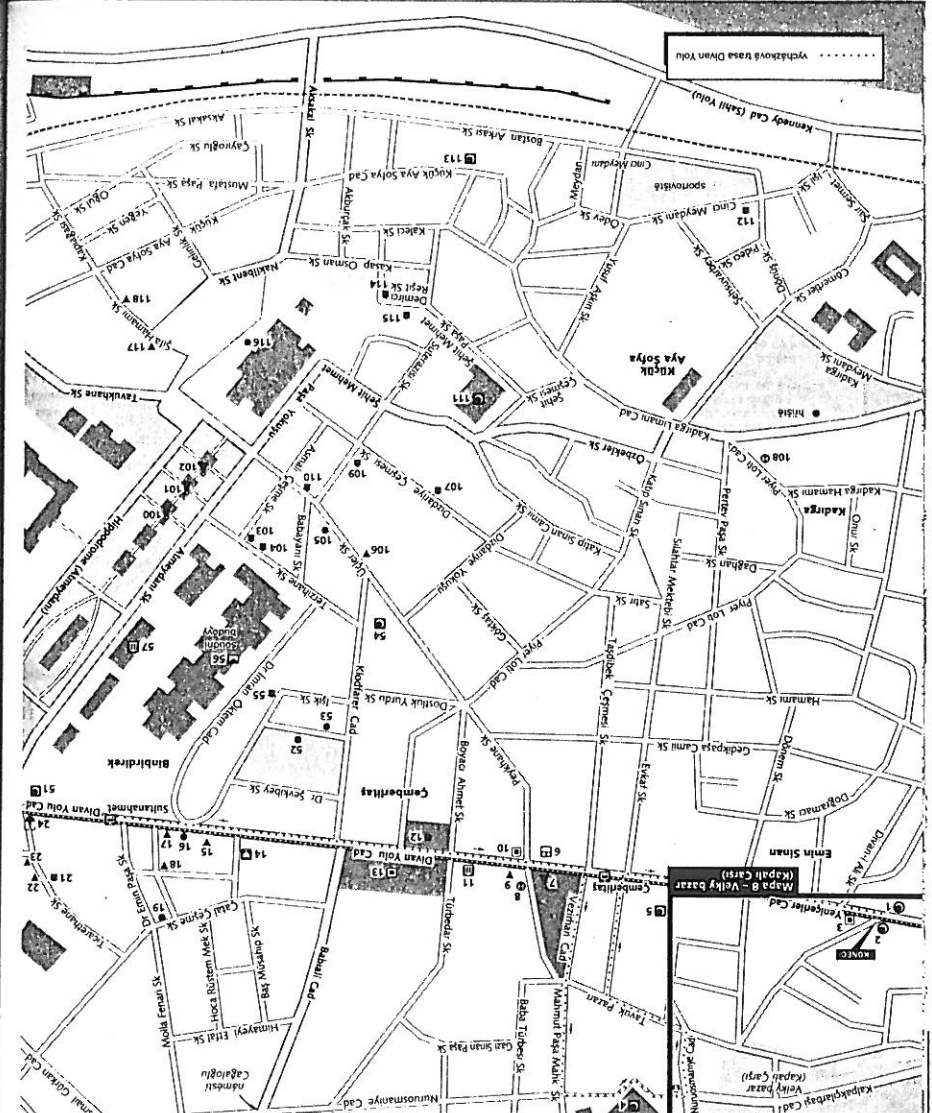
- 1 Kara Mustafa Paşa Medresesi
- 2 Çorlu Ali Paşa Medresesi
- 3 Koca Sinan Paşa Türbesi,
- 4 Kapuzana Camii
- 5 Akk. Ali Paşa Camii
- 6 Şalik Sinanlar
- 7 Çemberlitas
- 8 Çemberlitas Hamam
- 10 Nöbe a meclisi Kopritli
- 11 Müzeum isku
- 12 Müzeum Kopritli
- 13 Osmanlı Köprüsi
- 14 Amirdos
- 16 cesovni Kanceli Marco Polo
- 19 pradiena Active Laundry
- 20 Çarşiyali Hamam
- 22 Çarşiyali YAKH
- 23 Sultan Fati
- 33 Basitica Cistem (Verbalan Samci)
- 34 turisticka policie
- 36 CATERAGA Medresesi
- 37 CATERAGA Medresesi
- 38 CATERAGA Medresesi
- 41 Ayaz İsmaili
- 40 Ayaz İsmaili
- 42 İsaad veran, paše Topkapi
- 41 Döner
- 42 İsaad veran, paše Topkapi
- 43 İsaad veran, paše Topkapi
- 44 İsaad veran, paše Topkapi
- 45 İsaad veran, paše Topkapi
- 46 İsaad veran, paše Topkapi
- 47 İsaad veran, paše Topkapi
- 48 İsaad veran, paše Topkapi
- 49 İsaad veran, paše Topkapi
- 50 İsaad veran, paše Topkapi
- 51 İsaad veran, paše Topkapi
- 52 İsaad veran, paše Topkapi
- 53 İsaad veran, paše Topkapi
- 54 İsaad veran, paše Topkapi
- 55 İsaad veran, paše Topkapi
- 56 İsaad veran, paše Topkapi
- 57 İsaad veran, paše Topkapi
- 58 İsaad veran, paše Topkapi
- 59 İsaad veran, paše Topkapi
- 60 İsaad veran, paše Topkapi
- 61 İsaad veran, paše Topkapi
- 62 İsaad veran, paše Topkapi
- 63 İsaad veran, paše Topkapi
- 64 İsaad veran, paše Topkapi
- 65 İsaad veran, paše Topkapi
- 66 İsaad veran, paše Topkapi
- 67 İsaad veran, paše Topkapi
- 68 İsaad veran, paše Topkapi
- 69 İsaad veran, paše Topkapi
- 70 İsaad veran, paše Topkapi
- 71 İsaad veran, paše Topkapi
- 72 İsaad veran, paše Topkapi
- 73 İsaad veran, paše Topkapi
- 74 İsaad veran, paše Topkapi
- 75 İsaad veran, paše Topkapi
- 76 İsaad veran, paše Topkapi
- 77 İsaad veran, paše Topkapi
- 78 İsaad veran, paše Topkapi
- 79 İsaad veran, paše Topkapi
- 80 İsaad veran, paše Topkapi
- 81 İsaad veran, paše Topkapi
- 82 İsaad veran, paše Topkapi
- 83 İsaad veran, paše Topkapi
- 84 İsaad veran, paše Topkapi
- 85 İsaad veran, paše Topkapi
- 86 İsaad veran, paše Topkapi
- 87 İsaad veran, paše Topkapi
- 88 İsaad veran, paše Topkapi
- 89 İsaad veran, paše Topkapi
- 90 İsaad veran, paše Topkapi
- 91 İsaad veran, paše Topkapi
- 92 İsaad veran, paše Topkapi
- 93 İsaad veran, paše Topkapi
- 94 İsaad veran, paše Topkapi
- 95 İsaad veran, paše Topkapi
- 96 İsaad veran, paše Topkapi
- 97 İsaad veran, paše Topkapi
- 98 İsaad veran, paše Topkapi
- 99 İsaad veran, paše Topkapi
- 100 İsaad veran, paše Topkapi
- 101 İsaad veran, paše Topkapi
- 102 İsaad veran, paše Topkapi
- 103 İsaad veran, paše Topkapi
- 104 İsaad veran, paše Topkapi
- 105 İsaad veran, paše Topkapi
- 106 İsaad veran, paše Topkapi
- 107 İsaad veran, paše Topkapi
- 108 İsaad veran, paše Topkapi
- 109 İsaad veran, paše Topkapi
- 110 İsaad veran, paše Topkapi
- 111 İsaad veran, paše Topkapi
- 112 İsaad veran, paše Topkapi
- 113 İsaad veran, paše Topkapi
- 114 İsaad veran, paše Topkapi
- 115 İsaad veran, paše Topkapi
- 116 İsaad veran, paše Topkapi
- 117 İsaad veran, paše Topkapi
- 118 İsaad veran, paše Topkapi
- 119 İsaad veran, paše Topkapi
- 120 İsaad veran, paše Topkapi
- 121 İsaad veran, paše Topkapi
- 122 İsaad veran, paše Topkapi
- 123 İsaad veran, paše Topkapi
- 124 İsaad veran, paše Topkapi
- 125 İsaad veran, paše Topkapi
- 126 İsaad veran, paše Topkapi
- 127 İsaad veran, paše Topkapi

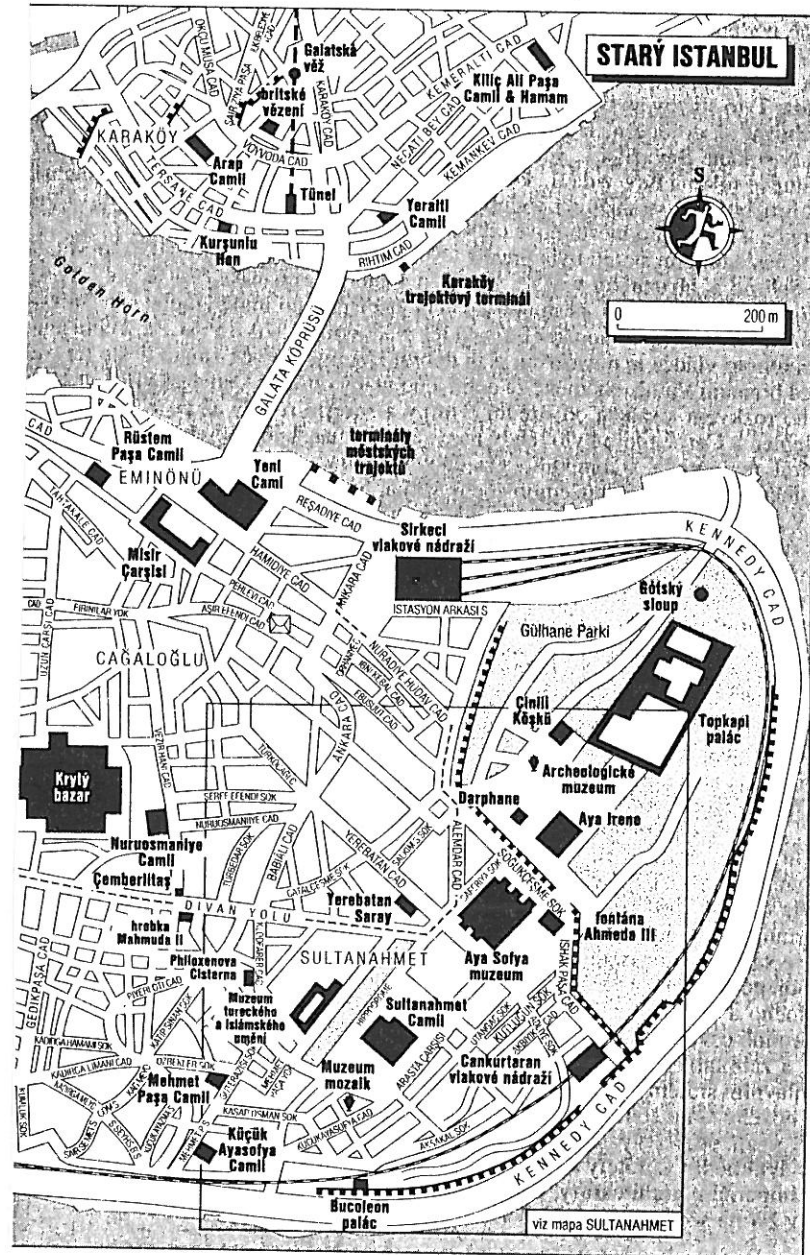
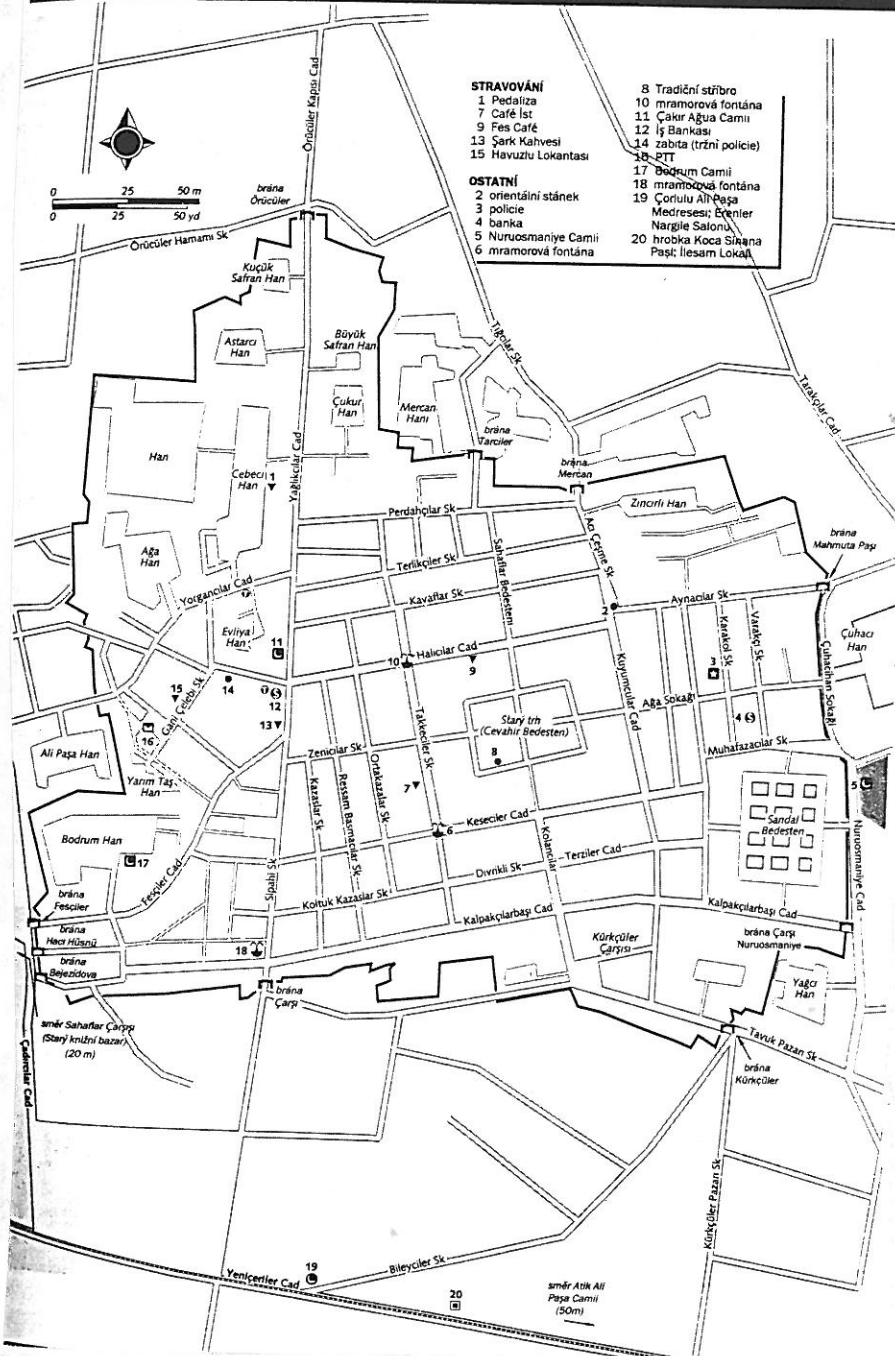
MARMARSKÉ MÖRE (MARMARA DENIZI)

MAPA 5 - OBLAST SULTANAHMETU

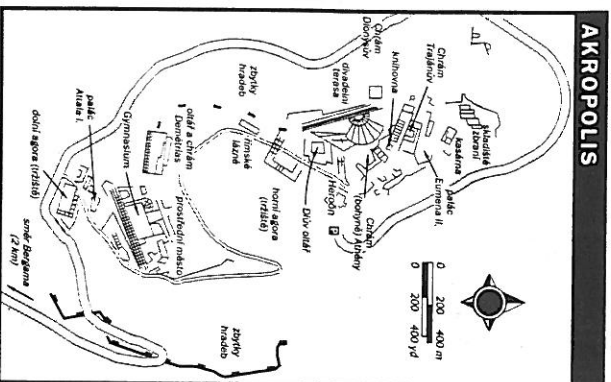
- 96 Celtic Guest House
- 97 Hotel Ararat
- 74 Hotel Balkon
- 75 Hotel Forum
- 76 Hotel Sultan
- 77 Star Guesthouse: Star Laundry
- 78 Bert Guesthouse
- 110 Hotel Fehmi Bey
- 112 Hotel Turkaz
- 59 Hotel Arcadia
- 95 Asyosya Pansyonhan
- 37 Asyosya Pansyonhan (Konuk Evi)
- 33 Asyosya Pansyonhan
- 72 Orient Hostel: Orient Bar
- 92 Mavi Evi
- 91 Agin Hotel
- 123 Hotel Historia
- 124 Hotel Avicenna
- 70 Handelen Guesthouse
- 71 Alp Guest House
- 69 Hotel Empress Zoe
- 87 Naya Palace Pansyon
- 88 Naya Palace Pansyon
- 121 Terace Guesthouse
- 122 Hotel Obelisk & Gümgöng
- 123 Hotel Obelisk & Gümgöng
- 84 Side Hotel & Pansyon
- 115 Hotel Ayasofya
- 83 Handal Hostel
- 114 Simbad Youth Hostel
- 79 Handal Guesthouse
- 112 Hotel Turkaz
- 78 Bert Guesthouse
- 110 Hotel Fehmi Bey
- 109 Amphora Hostel
- 77 Star Guesthouse: Star Laundry
- 76 Hotel Sultan
- 107 Turkmen Hotel & Pansyon
- 75 Hotel Forum
- 104 Hotel Balkon
- 103 Hotel Turkoman
- 97 Hotel Ararat
- 96 Celtic Guest House

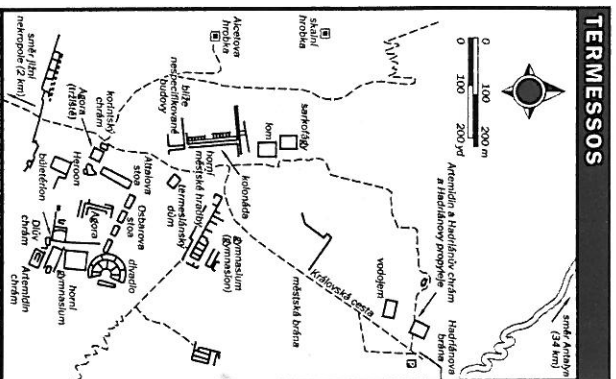
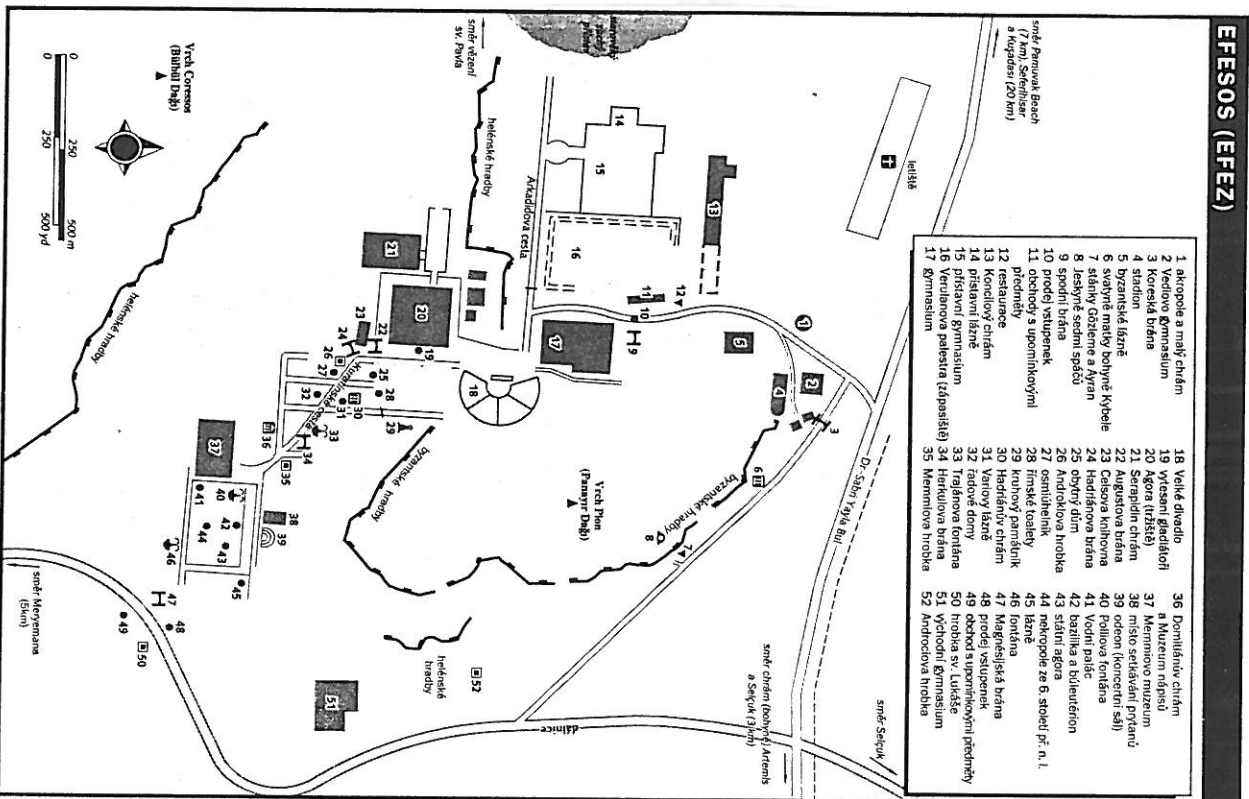
MAPA 8 - VELKÝ BAZAR (KAPALI ÇARŞI)

Bergama

EFESOS (EFEZ)

Výměna peněz
Peníze si za líry vyměníte až po příjezdu do Turecka. Jelikož hodnota líry stále klesá, je možná lepší si vyměňovat peníze po částech než všechny najednou.

Hlavní světové měny snadno směníte ve směnárnách a na mnoha poštách (PTT), v obchodech a hotelech; u bank to však může být mnohem horší. Výměna i těch nejběžnějších cestovních šeků může být problémem (i když pošky v turistických oblastech obvykle nezklamou) a kursy jsou většinou o něco nižší. Místá, která si neúčtují poplatek, obvykle mívají horší kursy.

I když v Turecku neexistuje černý trh, zahraniční měnu bez problémů přijímají obchody, hotely a restaurace v mnoha turistických oblastech. Pokud bude kolísání měny obzvláště výrazné, bude ve vašem zájmu platit účty za hotel v tvrdé měně.

Turecká líra je mimo Turecko prakticky bezcenná, proto vše utratte před odjezdem.

Turecká líra má mince v hodnotě 25 000, 50 000, 100 000 a 250 000 a bankovky 250 000, 500 000, jeden milion, 5 milionů, 10 milionů a 20 milionů. Se všemi těmi münami je často obtížné odhadnout, zda dáváte správně bankovky – nebo dostáváte správně nazpět. Dávajte pozor na obchodníky a řidiče taxi, mohou se snažit vás ošidit. Nechte si čas a v klidu si peníze spočítejte.

Nejdůležitější nakonec ...

Kreditní karty Karty Visa a MasterCard/Access přijímá hodně hotelů, restaurací, obchodů s koberci atd., penziony a místní restaurace mimo hlavní turistické oblasti však vyžadují platbu v hotovosti. Na tyto karty je též možno dostat hotovost. Daleko méně jsou přijímány karty AmEx (American Express); nepřijímají je například Turkish Airlines.

Velvyslanectví a konzuláty v Turecku

Zahraniční velvyslanectví a konzuláty v Turecku:

Velvyslanectví ČR v Turecku
Embassy of the Czech Republic, Ugur Mumcu
Cad. 100, G.O.P., Ankara
☎ 0090312/4461244, 4464804
☎ 0090312/4461245, KO-4477395
e-mail: ankara@embassy.cz,
www.mzv.cz/ankara

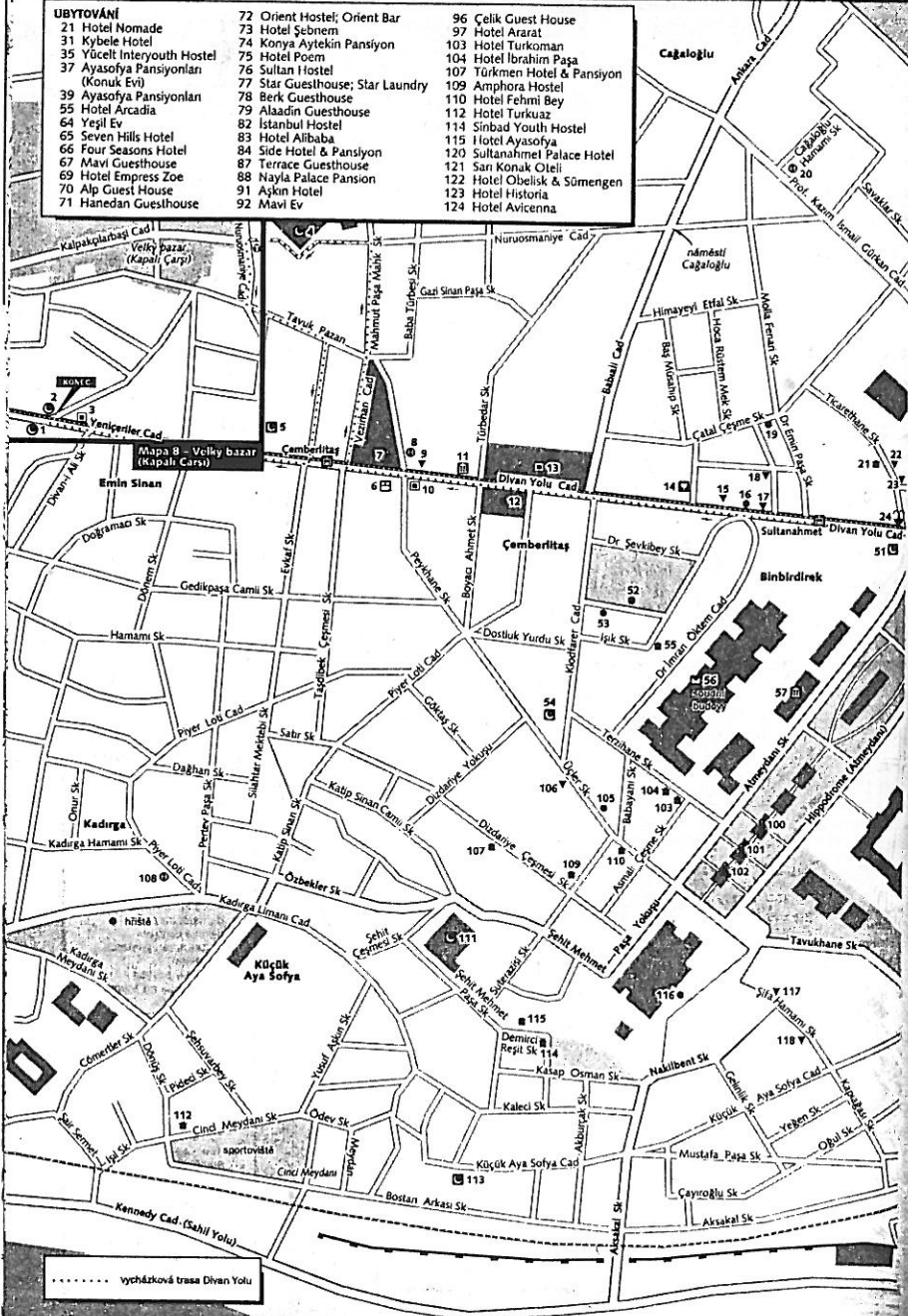
Generální konzulát ČR v Turecku
Consulat Generale of the Czech Republic, Abdi Ipekci
Cad. 71, 80212 Maada – Istanbul,
P.O.Box 35, ☎ 0090212/2323046, 2309597,
KO-2341366, ☎ 0090212/2319483
e-mail: istanbul@embassy.mzv.cz, www.mzv.cz

Honorární konzulát ČR – Antalya
1985 Sokak No. 20, TR-07100, Antalya
☎ 0090242/3226183 ☎ 0090242/3226182a-
mail: antalya@honorary.mzv.cz

Honorární konzulát ČR – Izmir
Manas Bulvarı 72, Sahnane, Izmir, 350 10
☎ 0090232/715150
☎ 0090232/416880
e-mail: izmir@egegenel.com.tr

MAPA 5 - OBLAST SULTANAHMETU

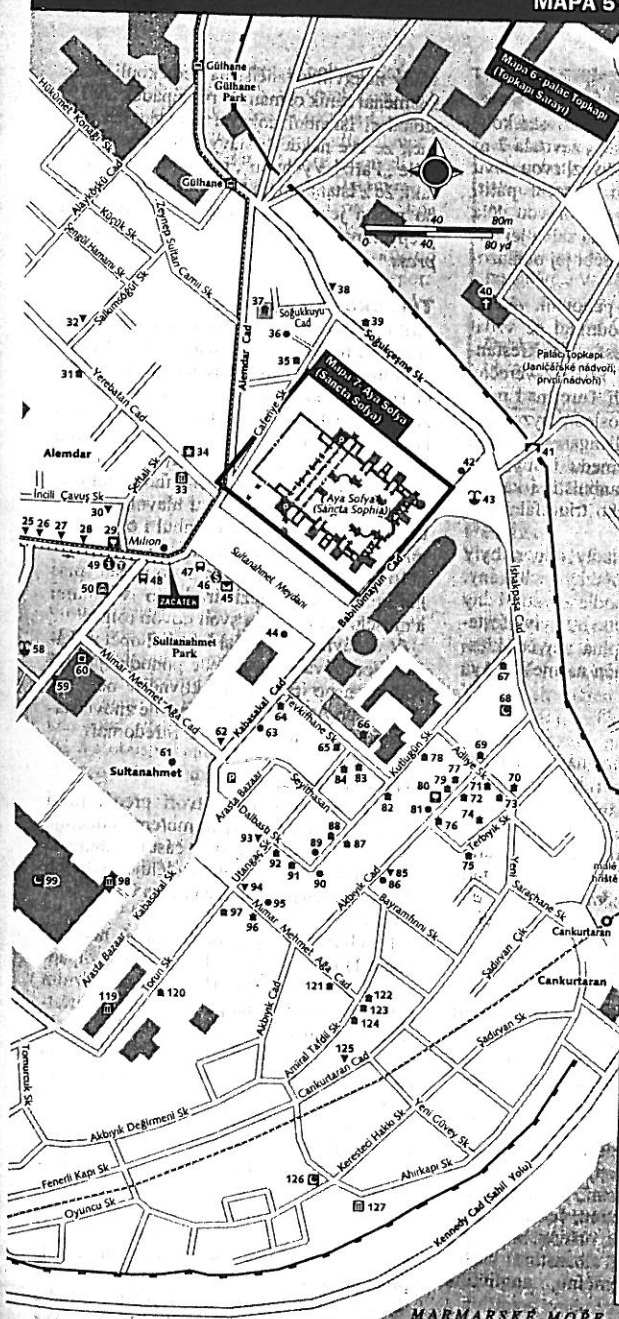
UBYTOVÁNÍ		
21 Hotel Nomade	72 Orient Hostel; Orient Bar	96 Çelik Guest House
31 Kyebele Hotel	73 Hotel Şebnem	97 Hotel Ararat
35 Yücelti Interyouth Hostel	74 Konya Aytekin Pansiyon	103 Hotel Turkoman
37 Ayasofya Pansiyonları (Konuk Evi)	75 Hotel Poem	104 Hotel İbrahim Paşa
39 Ayasofya Pansiyonları	76 Sultan Hostel	107 Türkmen Hotel & Pansiyon
55 Hotel Arcadia	77 Star Guesthouse; Star Laundry	109 Amphora Hotel
64 Yeşil Ev	78 Berk Guesthouse	110 Hotel Fehmi Bey
65 Seven Hills Hotel	79 Alaadin Guesthouse	112 Hotel Turkuaz
66 Four Seasons Hotel	82 İstanbul Hostel	114 Sinbad Youth Hotel
67 Mavi Guesthouse	83 Hotel Aribaba	115 Hotel Ayasofya
69 Hotel Empress Zoe	84 Side Hotel & Pansiyon	120 Sultanahmet Palace Hotel
70 Alp Guest House	87 Terrace Guesthouse	121 San Konuk Oteli
71 Hanedan Guesthouse	88 Nayla Palace Pansiyon	122 Hotel Obelisk & Sömgözen
	91 Aşkın Hotel	123 Hotel Historia
	92 Mavi Ev	124 Hotel Avicenna

MAPA 5 - OBLAST SULTANAHMETU

STRAVOVÁNÍ	
9 Cennet Lokantasi	
15 Çiğdem Pastisierie	
17 Baran 2 Restaurant	
18 Karadeniz Pide ve Kebap Salonu	
22 Rumeli Café	
23 Mozaik Restaurant	
25 Meşhur Sultanahmet Halkın Köftesi	
26 Can Restaurant	
27 Lale Restaurant (Pudding Shop)	
28 Tarihi Sultanahmet Köftesi Selim Usta	
30 Dubb	
32 Antique Gallery Restaurant	
38 Sarnic	
59 Café Sultan	
62 Derviş Aile Çay Bahçesi	
85 Café Magnaura	
93 Café Meşale	
94 Rami	
106 Yeni Birlik Lokantasi	
117 Buğra 93	
118 Doy Doy	
125 Balkçı Sabahattin	

OSTATNÍ	
1 Kara Mustafa Paşa Medresesi	
2 Çorlulu Ali Paşa Medresesi (Erenler Nargile Salonu)	
3 Koca Sinan Paşa Türbesi; Çavuş zahrada	
4 Nuruosmaniye Camii	
5 Atik Ali Paşa Camii	
6 Şafak Sinemaları	
7 Çemberlitaş	
8 Çemberlitaş Hamamı	
10 hrobka a mešita Köprülü	
11 Muzeum tisku	
12 knihovna Köprülü	
13 osmanské hrobky	
14 Amedros	
16 cestovní kancelář Marco Polo	
19 prádelna Active Laundry	
20 Çağaloğlu Hamamı	
24 Türk Edebiyatı Vakfı	
29 Sultan Pub	
33 Basilica Cistern (Yerebatan Sarnıcı)	
34 turistická policie	
36 Çaferaga Medresesi (centrum rukodělných řemesel)	
40 Aya İsmi Kilisesi	
41 říšská brána, palác Topkapı	
42 Döşim	
43 fontána sultána Ahmeda III.	
44 lázně paní Hürrem, obchod s koberci	
45 budka PTT	
46 bankomat	
47 Istanbul Vişon	
48 autobus "T4" směr náměstí Taksim	
49 turistická kancelář	
50 stanoviště taxi; veřejné WC	
51 Firuz Ağa Camii	
52 Binbirdirek Cistern	
53 Su-De	
54 Keçiçizade Fuat Paşa Camii	
56 pošta	
57 Muzeum tureckého a islámského umění	
58 fontána německého císaře Viléma	
60 hrobka sultána Ahmeda I.	
61 Senkon Tours (cestovní kancelář)	
63 İstanbulský trh rukodělných řemesel	
68 Işah Paşa Camii	
80 Cheers Bar	
81 Backpackers Travel Agency	
86 Natural Foreign Book Exchange	
89 Kırkıl Voyage Travel Agency	
90 obnova paláce Magnaura	
95 knihkupectví Ayaş	
98 Muzeum koberec a kelimá	
99 Modrá mešita (Sultan Ahmet Camii)	
100 Theodosiův obelisk	
101 Hadí sloup	
102 obelisk z hrubého kamene	
105 Doğu Express	
108 Kadırga Hamamı	
111 Sokollu Mehmet Paşa Camii	
113 Küçük Aya Sofya Camii	
116 Sphendoneh	
119 Muzeum mozaik Velikého paláce	
126 Akbiyik Camii	
127 Harırmazade İsmail Dede Efendi Evi	

MARMARSKÉ MOŘE (MARMARADENIZI)